

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ
ศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ ศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ISBN

978-974-7725-50-6

ชื่อหนังสือ

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

พิมพ์ครั้งที่ ๑

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๒

กรกฎาคม ๒๕๕๑ จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๓

กันยายน ๒๕๕๑ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๔

มีนาคม ๒๕๕๒ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๕

สิงหาคม ๒๕๕๒ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๖

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

เจ้าของ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

(อาคาร A) เลขที่ ๑๒๐ หมู่ ๓ ถนนแจ้งวัฒนะ

แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐

โทรศัพท์ ๐-๒๑๔๑-๗๗๗๗

โทรสาร ๐-๒๑๔๓-๙๕๐๐

www.constitutionalcourt.or.th

E-mail : feedback@constitutionalcourt.or.th

พิมพ์ที่

บริษัท พี. เพรส จำกัด

๑๒๙ ซอยแยกซอยศิริพจน์ สวนหลวง กรุงเทพฯ ๑๐๒๕๐

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ เป็นต้นมา ได้บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อทำหน้าที่คุ้มครองหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ดังปรากฏในมาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับไม่ได้” นอกจากนี้ศาลรัฐธรรมนูญยังเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่รับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้เป็นจริงได้ในทางปฏิบัติโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอีกทางหนึ่งด้วย ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา ๒๗ ที่บัญญัติว่า “สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง” และบทบัญญัติในมาตรา ๒๑๖ วรรคห้า ของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติว่า “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และ องค์กรอื่นของรัฐ”

กล่าวได้ว่า อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นี้ มีความเหมือนและความแตกต่างจากศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ อยู่บ้างโดยเฉพาะได้มีช่องทางให้ประชาชนเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้

มากขึ้น เช่น ตามมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้” และในวรรคสองของมาตราเดียวกันก็ได้บัญญัติให้มีเงื่อนไขเพิ่มเติมว่า “การใช้สิทธิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ” ซึ่งมีผลให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงอีกช่องทางหนึ่ง ซึ่งในการใช้สิทธิดังกล่าวจะได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญอีกชั้นหนึ่ง แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดเป็นบทเฉพาะกาลว่าในระหว่างที่ยังมิได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยได้ แต่ทั้งนี้ ต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ โดยในระหว่างนี้ศาลรัฐธรรมนูญก็ได้ออก “ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐” มาให้มีผลใช้บังคับแล้วตั้งแต่วันที่ ๒๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นต้นมา ดังนั้น ประชาชนจึงมีช่องทางใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๒ โดยปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว

ท้ายนี้ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญนี้จะ เป็นเอกสารเบื้องต้นในการเสริมสร้าง

ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ และเป็นการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนรู้ถึงช่องทางในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้กับประชาชน สมดังปณิธานของศาลรัฐธรรมนูญที่ว่า “ยึดหลักนิติธรรม คำจูนประชาธิปไตย ห่วงใยสิทธิและเสรีภาพของประชาชน” สืบไป

ไพฑูริ์ อ.ป.พ.

(นายไพฑูริ์ วรหะไพฑูริ์)

เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

คำนำ

(พิมพ์ครั้งที่ ๖)

หนังสือ “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ” ได้รับการจัดพิมพ์แล้ว ๕ ครั้ง ครั้งล่าสุดเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๕๒ ซึ่งได้ดำเนินการเผยแพร่และหมดลงอย่างรวดเร็ว โดยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้แจกจ่ายเนื่องในโอกาสที่ศาลรัฐธรรมนูญได้จัดทำโครงการสัมมนาเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรตามรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนซึ่งได้จัดขึ้นตามภูมิภาคและจังหวัดต่างๆ เป็นประจำ นอกจากนี้แล้ว สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้มอบหนังสือดังกล่าวนี้ให้กับส่วนราชการและสถาบันการศึกษาที่ขอรับการสนับสนุนเพื่อนำไปเผยแพร่ให้แก่ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป สำหรับการพิมพ์ครั้งนี้ได้มีการปรับปรุงข้อมูลในส่วนของที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นปัจจุบันมากขึ้น

การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ถือเป็นภารกิจสำคัญที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้ยึดถือปฏิบัติตลอดมา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นเอกสารพื้นฐานในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ และเป็นการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนรู้ถึงช่องทางในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อทำหน้าที่ในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้กับประชาชน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างกลไกการตรวจสอบและควบคุมอำนาจรัฐ ตามปณิธานและวัตถุประสงค์ของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสืบไป

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

มกราคม ๒๕๕๓

สารบัญ

หน้า

คำนำ	i
● ศาลรัฐธรรมนูญ : องค์การวินิจฉัยปัญหาความชอบด้วย รัฐธรรมนูญ	๑
● องค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	๑
● อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ	๔
● การใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญ	๓๘
● คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและผลของคำวินิจฉัย ของศาลรัฐธรรมนูญ	๕๖
● วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ	๕๘
● แผนภูมิแสดงกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ	๖๖
● สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	๖๘
● วิสัยทัศน์และพันธกิจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	๖๙
● โครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบของ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	๗๓
● ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ	๗๖
● ภาคผนวก	๗๗
● ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและ การทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐	๗๙

Index

<p>Introduction</p> <p>Chapter 1</p> <p>Chapter 2</p> <p>Chapter 3</p> <p>Chapter 4</p> <p>Chapter 5</p> <p>Chapter 6</p> <p>Chapter 7</p> <p>Chapter 8</p> <p>Chapter 9</p> <p>Chapter 10</p> <p>Chapter 11</p> <p>Chapter 12</p> <p>Chapter 13</p> <p>Chapter 14</p> <p>Chapter 15</p> <p>Chapter 16</p> <p>Chapter 17</p> <p>Chapter 18</p> <p>Chapter 19</p> <p>Chapter 20</p> <p>Chapter 21</p> <p>Chapter 22</p> <p>Chapter 23</p> <p>Chapter 24</p> <p>Chapter 25</p> <p>Chapter 26</p> <p>Chapter 27</p> <p>Chapter 28</p> <p>Chapter 29</p> <p>Chapter 30</p> <p>Chapter 31</p> <p>Chapter 32</p> <p>Chapter 33</p> <p>Chapter 34</p> <p>Chapter 35</p> <p>Chapter 36</p> <p>Chapter 37</p> <p>Chapter 38</p> <p>Chapter 39</p> <p>Chapter 40</p> <p>Chapter 41</p> <p>Chapter 42</p> <p>Chapter 43</p> <p>Chapter 44</p> <p>Chapter 45</p> <p>Chapter 46</p> <p>Chapter 47</p> <p>Chapter 48</p> <p>Chapter 49</p> <p>Chapter 50</p> <p>Chapter 51</p> <p>Chapter 52</p> <p>Chapter 53</p> <p>Chapter 54</p> <p>Chapter 55</p> <p>Chapter 56</p> <p>Chapter 57</p> <p>Chapter 58</p> <p>Chapter 59</p> <p>Chapter 60</p> <p>Chapter 61</p> <p>Chapter 62</p> <p>Chapter 63</p> <p>Chapter 64</p> <p>Chapter 65</p> <p>Chapter 66</p> <p>Chapter 67</p> <p>Chapter 68</p> <p>Chapter 69</p> <p>Chapter 70</p> <p>Chapter 71</p> <p>Chapter 72</p> <p>Chapter 73</p> <p>Chapter 74</p> <p>Chapter 75</p> <p>Chapter 76</p> <p>Chapter 77</p> <p>Chapter 78</p> <p>Chapter 79</p> <p>Chapter 80</p> <p>Chapter 81</p> <p>Chapter 82</p> <p>Chapter 83</p> <p>Chapter 84</p> <p>Chapter 85</p> <p>Chapter 86</p> <p>Chapter 87</p> <p>Chapter 88</p> <p>Chapter 89</p> <p>Chapter 90</p> <p>Chapter 91</p> <p>Chapter 92</p> <p>Chapter 93</p> <p>Chapter 94</p> <p>Chapter 95</p> <p>Chapter 96</p> <p>Chapter 97</p> <p>Chapter 98</p> <p>Chapter 99</p> <p>Chapter 100</p>	<p>1</p> <p>15</p> <p>31</p> <p>47</p> <p>63</p> <p>79</p> <p>95</p> <p>111</p> <p>127</p> <p>143</p> <p>159</p> <p>175</p> <p>191</p> <p>207</p> <p>223</p> <p>239</p> <p>255</p> <p>271</p> <p>287</p> <p>303</p> <p>319</p> <p>335</p> <p>351</p> <p>367</p> <p>383</p> <p>399</p> <p>415</p> <p>431</p> <p>447</p> <p>463</p> <p>479</p> <p>495</p> <p>511</p> <p>527</p> <p>543</p> <p>559</p> <p>575</p> <p>591</p> <p>607</p> <p>623</p> <p>639</p> <p>655</p> <p>671</p> <p>687</p> <p>703</p> <p>719</p> <p>735</p> <p>751</p> <p>767</p> <p>783</p> <p>799</p> <p>815</p> <p>831</p> <p>847</p> <p>863</p> <p>879</p> <p>895</p> <p>911</p> <p>927</p> <p>943</p> <p>959</p> <p>975</p> <p>991</p> <p>1007</p> <p>1023</p> <p>1039</p> <p>1055</p> <p>1071</p> <p>1087</p> <p>1103</p> <p>1119</p> <p>1135</p> <p>1151</p> <p>1167</p> <p>1183</p> <p>1199</p> <p>1215</p> <p>1231</p> <p>1247</p> <p>1263</p> <p>1279</p> <p>1295</p> <p>1311</p> <p>1327</p> <p>1343</p> <p>1359</p> <p>1375</p> <p>1391</p> <p>1407</p> <p>1423</p> <p>1439</p> <p>1455</p> <p>1471</p> <p>1487</p> <p>1503</p> <p>1519</p> <p>1535</p> <p>1551</p> <p>1567</p> <p>1583</p> <p>1599</p> <p>1615</p> <p>1631</p> <p>1647</p> <p>1663</p> <p>1679</p> <p>1695</p> <p>1711</p> <p>1727</p> <p>1743</p> <p>1759</p> <p>1775</p> <p>1791</p> <p>1807</p> <p>1823</p> <p>1839</p> <p>1855</p> <p>1871</p> <p>1887</p> <p>1903</p> <p>1919</p> <p>1935</p> <p>1951</p> <p>1967</p> <p>1983</p> <p>1999</p> <p>2015</p> <p>2031</p> <p>2047</p> <p>2063</p> <p>2079</p> <p>2095</p> <p>2111</p> <p>2127</p> <p>2143</p> <p>2159</p> <p>2175</p> <p>2191</p> <p>2207</p> <p>2223</p> <p>2239</p> <p>2255</p> <p>2271</p> <p>2287</p> <p>2303</p> <p>2319</p> <p>2335</p> <p>2351</p> <p>2367</p> <p>2383</p> <p>2399</p> <p>2415</p> <p>2431</p> <p>2447</p> <p>2463</p> <p>2479</p> <p>2495</p> <p>2511</p> <p>2527</p> <p>2543</p> <p>2559</p> <p>2575</p> <p>2591</p> <p>2607</p> <p>2623</p> <p>2639</p> <p>2655</p> <p>2671</p> <p>2687</p> <p>2703</p> <p>2719</p> <p>2735</p> <p>2751</p> <p>2767</p> <p>2783</p> <p>2799</p> <p>2815</p> <p>2831</p> <p>2847</p> <p>2863</p> <p>2879</p> <p>2895</p> <p>2911</p> <p>2927</p> <p>2943</p> <p>2959</p> <p>2975</p> <p>2991</p> <p>3007</p> <p>3023</p> <p>3039</p> <p>3055</p> <p>3071</p> <p>3087</p> <p>3103</p> <p>3119</p> <p>3135</p> <p>3151</p> <p>3167</p> <p>3183</p> <p>3199</p> <p>3215</p> <p>3231</p> <p>3247</p> <p>3263</p> <p>3279</p> <p>3295</p> <p>3311</p> <p>3327</p> <p>3343</p> <p>3359</p> <p>3375</p> <p>3391</p> <p>3407</p> <p>3423</p> <p>3439</p> <p>3455</p> <p>3471</p> <p>3487</p> <p>3503</p> <p>3519</p> <p>3535</p> <p>3551</p> <p>3567</p> <p>3583</p> <p>3599</p> <p>3615</p> <p>3631</p> <p>3647</p> <p>3663</p> <p>3679</p> <p>3695</p> <p>3711</p> <p>3727</p> <p>3743</p> <p>3759</p> <p>3775</p> <p>3791</p> <p>3807</p> <p>3823</p> <p>3839</p> <p>3855</p> <p>3871</p> <p>3887</p> <p>3903</p> <p>3919</p> <p>3935</p> <p>3951</p> <p>3967</p> <p>3983</p> <p>3999</p> <p>4015</p> <p>4031</p> <p>4047</p> <p>4063</p> <p>4079</p> <p>4095</p> <p>4111</p> <p>4127</p> <p>4143</p> <p>4159</p> <p>4175</p> <p>4191</p> <p>4207</p> <p>4223</p> <p>4239</p> <p>4255</p> <p>4271</p> <p>4287</p> <p>4303</p> <p>4319</p> <p>4335</p> <p>4351</p> <p>4367</p> <p>4383</p> <p>4399</p> <p>4415</p> <p>4431</p> <p>4447</p> <p>4463</p> <p>4479</p> <p>4495</p> <p>4511</p> <p>4527</p> <p>4543</p> <p>4559</p> <p>4575</p> <p>4591</p> <p>4607</p> <p>4623</p> <p>4639</p> <p>4655</p> <p>4671</p> <p>4687</p> <p>4703</p> <p>4719</p> <p>4735</p> <p>4751</p> <p>4767</p> <p>4783</p> <p>4799</p> <p>4815</p> <p>4831</p> <p>4847</p> <p>4863</p> <p>4879</p> <p>4895</p> <p>4911</p> <p>4927</p> <p>4943</p> <p>4959</p> <p>4975</p> <p>4991</p> <p>5007</p> <p>5023</p> <p>5039</p> <p>5055</p> <p>5071</p> <p>5087</p> <p>5103</p> <p>5119</p> <p>5135</p> <p>5151</p> <p>5167</p> <p>5183</p> <p>5199</p> <p>5215</p> <p>5231</p> <p>5247</p> <p>5263</p> <p>5279</p> <p>5295</p> <p>5311</p> <p>5327</p> <p>5343</p> <p>5359</p> <p>5375</p> <p>5391</p> <p>5407</p> <p>5423</p> <p>5439</p> <p>5455</p> <p>5471</p> <p>5487</p> <p>5503</p> <p>5519</p> <p>5535</p> <p>5551</p> <p>5567</p> <p>5583</p> <p>5599</p> <p>5615</p> <p>5631</p> <p>5647</p> <p>5663</p> <p>5679</p> <p>5695</p> <p>5711</p> <p>5727</p> <p>5743</p> <p>5759</p> <p>5775</p> <p>5791</p> <p>5807</p> <p>5823</p> <p>5839</p> <p>5855</p> <p>5871</p> <p>5887</p> <p>5903</p> <p>5919</p> <p>5935</p> <p>5951</p> <p>5967</p> <p>5983</p> <p>5999</p> <p>6015</p> <p>6031</p> <p>6047</p> <p>6063</p> <p>6079</p> <p>6095</p> <p>6111</p> <p>6127</p> <p>6143</p> <p>6159</p> <p>6175</p> <p>6191</p> <p>6207</p> <p>6223</p> <p>6239</p> <p>6255</p> <p>6271</p> <p>6287</p> <p>6303</p> <p>6319</p> <p>6335</p> <p>6351</p> <p>6367</p> <p>6383</p> <p>6399</p> <p>6415</p> <p>6431</p> <p>6447</p> <p>6463</p> <p>6479</p> <p>6495</p> <p>6511</p> <p>6527</p> <p>6543</p> <p>6559</p> <p>6575</p> <p>6591</p> <p>6607</p> <p>6623</p> <p>6639</p> <p>6655</p> <p>6671</p> <p>6687</p> <p>6703</p> <p>6719</p> <p>6735</p> <p>6751</p> <p>6767</p> <p>6783</p> <p>6799</p> <p>6815</p> <p>6831</p> <p>6847</p> <p>6863</p> <p>6879</p> <p>6895</p> <p>6911</p> <p>6927</p> <p>6943</p> <p>6959</p> <p>6975</p> <p>6991</p> <p>7007</p> <p>7023</p> <p>7039</p> <p>7055</p> <p>7071</p> <p>7087</p> <p>7103</p> <p>7119</p> <p>7135</p> <p>7151</p> <p>7167</p> <p>7183</p> <p>7199</p> <p>7215</p> <p>7231</p> <p>7247</p> <p>7263</p> <p>7279</p> <p>7295</p> <p>7311</p> <p>7327</p> <p>7343</p> <p>7359</p> <p>7375</p> <p>7391</p> <p>7407</p> <p>7423</p> <p>7439</p> <p>7455</p> <p>7471</p> <p>7487</p> <p>7503</p> <p>7519</p> <p>7535</p> <p>7551</p> <p>7567</p> <p>7583</p> <p>7599</p> <p>7615</p> <p>7631</p> <p>7647</p> <p>7663</p> <p>7679</p> <p>7695</p> <p>7711</p> <p>7727</p> <p>7743</p> <p>7759</p> <p>7775</p> <p>7791</p> <p>7807</p> <p>7823</p> <p>7839</p> <p>7855</p> <p>7871</p> <p>7887</p> <p>7903</p> <p>7919</p> <p>7935</p> <p>7951</p> <p>7967</p> <p>7983</p> <p>7999</p> <p>8015</p> <p>8031</p> <p>8047</p> <p>8063</p> <p>8079</p> <p>8095</p> <p>8111</p> <p>8127</p> <p>8143</p> <p>8159</p> <p>8175</p> <p>8191</p> <p>8207</p> <p>8223</p> <p>8239</p> <p>8255</p> <p>8271</p> <p>8287</p> <p>8303</p> <p>8319</p> <p>8335</p> <p>8351</p> <p>8367</p> <p>8383</p> <p>8399</p> <p>8415</p> <p>8431</p> <p>8447</p> <p>8463</p> <p>8479</p> <p>8495</p> <p>8511</p> <p>8527</p> <p>8543</p> <p>8559</p> <p>8575</p> <p>8591</p> <p>8607</p> <p>8623</p> <p>8639</p> <p>8655</p> <p>8671</p> <p>8687</p> <p>8703</p> <p>8719</p> <p>8735</p> <p>8751</p> <p>8767</p> <p>8783</p> <p>8799</p> <p>8815</p> <p>8831</p> <p>8847</p> <p>8863</p> <p>8879</p> <p>8895</p> <p>8911</p> <p>8927</p> <p>8943</p> <p>8959</p> <p>8975</p> <p>8991</p> <p>9007</p> <p>9023</p> <p>9039</p> <p>9055</p> <p>9071</p> <p>9087</p> <p>9103</p> <p>9119</p> <p>9135</p> <p>9151</p> <p>9167</p> <p>9183</p> <p>9199</p> <p>9215</p> <p>9231</p> <p>9247</p> <p>9263</p> <p>9279</p> <p>9295</p> <p>9311</p> <p>9327</p> <p>9343</p> <p>9359</p> <p>9375</p> <p>9391</p> <p>9407</p> <p>9423</p> <p>9439</p> <p>9455</p> <p>9471</p> <p>9487</p> <p>9503</p> <p>9519</p> <p>9535</p> <p>9551</p> <p>9567</p> <p>9583</p> <p>9599</p> <p>9615</p> <p>9631</p> <p>9647</p> <p>9663</p> <p>9679</p> <p>9695</p> <p>9711</p> <p>9727</p> <p>9743</p> <p>9759</p> <p>9775</p> <p>9791</p> <p>9807</p> <p>9823</p> <p>9839</p> <p>9855</p> <p>9871</p> <p>9887</p> <p>9903</p> <p>9919</p> <p>9935</p> <p>9951</p> <p>9967</p> <p>9983</p> <p>9999</p>
---	--

ศาลรัฐธรรมนูญ : องค์กรวินิจฉัยปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญ เป็นรูปแบบศาลพิเศษ กล่าวคือ เป็นการจัดตั้งองค์การตุลาการ ที่มีอำนาจหน้าที่ต่างจากศาลยุติธรรม ศาลปกครองและศาลทหาร เรียกว่า “ศาลรัฐธรรมนูญ” เพื่อทำหน้าที่วินิจฉัยปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย หรือที่เรียกว่าคดีรัฐธรรมนูญ รูปแบบของศาลพิเศษนี้เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศออสเตรเลีย ต่อมาได้เป็นที่ยอมรับในหลายประเทศ เช่น เยอรมนี เบลเยียม โปรตุเกส สเปน อิตาลี เกาหลีใต้ อินโดนีเซีย เป็นต้น

องค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐๔ กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญ ๑ คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีก ๘ คน รวมเป็น ๙ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา

๑. ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๑ ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน ๓ คน

๑.๒ ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน ๒ คน

๑.๓ ผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญ

ทางด้านนิติศาสตร์ อย่างแท้จริง จำนวน ๒ คน

๑.๔ ผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือ สังคมศาสตร์อื่น ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารราชการแผ่นดินอย่างแท้จริง จำนวน ๒ คน

ในกรณีที่ไม่มีผู้พิพากษาในศาลฎีกาหรือตุลาการในศาลปกครองสูงสุดได้รับเลือกเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาหรือที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี เลือกบุคคลอื่นซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามของการดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ในมาตรา ๒๐๕ และมีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์ที่เหมาะสมจะปฏิบัติหน้าที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตาม ๑.๑ หรือ ๑.๒ แล้วแต่กรณี

๒. กระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

- * - ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน ๙ คน ประชุมและคัดเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ
- ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
- ประธานศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๙ ปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

** - คณะกรรมการสรรหาจำนวน ๕ คน ประกอบด้วย

๑. ประธานศาลฎีกา
๒. ประธานศาลปกครองสูงสุด
๓. ประธานสภาผู้แทนราษฎร
๔. ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร
๕. ประธานองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ ๑ คน

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น ๙ ประการคือ

(๑) การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย และร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติก่อนที่จะประกาศใช้บังคับมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(๒) การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับแล้วมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(๓) การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(๔) การวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือ กรรมการการกระทำการใดเพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย หรือไม่

(๕) การวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีใช้ศาลตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป

(๖) การวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมือง การพิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

(๗) การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภา รัฐมนตรี และกรรมการการเลือกตั้ง

(๘) การวินิจฉัยหนังสือสนธิสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาหรือไม่

(๓) อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญทั้ง ๙ ประการ ดังกล่าวข้างต้นมีรายละเอียด ดังนี้

๑. การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายและร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติก่อนที่จะประกาศใช้บังคับมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

๑.๑ การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๔๑)

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีสถานะที่แตกต่างจากพระราชบัญญัติทั่วไป กล่าวคือ ก่อนที่จะนำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย รัฐธรรมนูญกำหนดเป็นบทบังคับว่าต้องส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก่อน

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มี ๙ ฉบับคือ

(๑) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

(๒) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(๓) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

(๔) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ

(๕) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

(๖) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๗) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน

(๘) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๙) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

๑.๒ การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๔๔)

ร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย หรือร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันและก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่งนั้น ถ้า

(๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือ กระบวนการตรากฎหมายไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(๒) นายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้หรือกระบวนการตรากฎหมายไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และข้อความดังกล่าว เป็นสาระสำคัญ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไปทั้งฉบับ

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติ นั้น มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้แต่ไม่เป็นสาระสำคัญ ให้เฉพาะข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป ร่างพระราชบัญญัตินับนั้นยังสามารถประกาศใช้บังคับได้

๑.๓ การพิจารณาวินิจฉัยร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๕๕)

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ซึ่งได้ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่า มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ โดยผู้มีสิทธิเข้าชื่อเสนอได้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของแต่ละสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของทั้งสองสภา ในกรณียื่นเรื่องเสนอให้พิจารณาร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา

๑.๔ การพิจารณาวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติว่ามีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้หรือไม่ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๔๙)

รัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการตราพระราชบัญญัติว่าต้องเริ่มต้นเสนอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาก่อน เมื่อสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบแล้วจึงเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อไปยังวุฒิสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ อย่างไรก็ตาม ในขั้นตอนนี้หากวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรถือว่าวุฒิสภาได้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อนและต้องส่งกลับคืนให้สภาผู้แทนราษฎร หรือหากวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัตินั้น แต่สภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นด้วยกับการแก้ไข และต่อมาได้มีการตั้งคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาแล้ว แต่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยกับร่างของคณะกรรมการร่วมกัน ในกรณีเช่นนี้ถือว่ามีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน และระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อระยะเวลา ๑๘๐ วันได้ล่วงพ้นไปแล้ว (เว้นแต่จะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรอายกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที) ดังนั้น ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติไว้นี้ รัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔๙ ห้ามมิให้คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ตามที่บัญญัติไว้

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอหรือส่งให้พิจารณานั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็น

ร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

อนึ่ง การห้ามมิให้เสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ให้นำมาบังคับใช้กับการเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญด้วย โดยอนุโลม

๒. การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับแล้ว

กรณีที่พระราชบัญญัติได้ประกาศใช้บังคับแล้ว หากต่อมาปรากฏว่าบทบัญญัติของกฎหมายนั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีการควบคุมกฎหมายที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญโดยกำหนดให้มีช่องทางการเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ ๔ กรณี คือ

๒.๑ การพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๑)

การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๑ ต้องเป็นกรณีที่มีคดีเกิดขึ้นในศาลก่อน ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร หรือศาลอื่น และไม่ว่าคดีจะอยู่ระหว่างการพิจารณาในชั้นศาลใดก็ตาม หากศาลเห็นเองหรือคู่ความ(โจทก์-จำเลย หรือผู้ฟ้อง-ผู้ถูกฟ้อง) ในคดีนั้นโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้

บังคับแก่คดีนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลส่งความเห็นดังกล่าวไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ในกรณีนี้ศาลสามารถพิจารณาต่อไปได้แต่ต้องรอการพิพากษาคดีไว้เป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ)

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยนี้ หมายถึง กฎหมายในระดับพระราชบัญญัติซึ่งตราขึ้นโดยองค์การที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติหรือรัฐสภาหรือกฎหมายที่ใช้บังคับดั่งเช่นพระราชบัญญัติ เช่น พระราชกำหนดที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติจากรัฐสภาแล้ว เป็นต้น

๒.๒ การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามและผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้เสนอ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๔๕)

การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญโดยผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้เสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๕ ไม่จำเป็นต้องเป็นคดีในศาลก่อนเหมือนกับกรณีตาม ๒.๑ การเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยผู้ตรวจการแผ่นดินโดยหลักการแล้วเป็นกรณีที่มีผู้ร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินก่อนเว้นแต่เป็นกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีผลกระทบต่อความเสียหายของประชาชนส่วนรวม หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจพิจารณาและเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้โดยไม่ต้องมีการร้องเรียน

สำหรับบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ผู้ตรวจการแผ่นดินจะเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณานั้น มีความหมายเดียวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายตาม ๒.๑ ซึ่งหมายถึง กฎหมายในระดับพระราชบัญญัติซึ่งตราขึ้น

โดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติหรือรัฐสภา หรือกฎหมายที่ใช้บังคับ
ดังเช่นพระราชบัญญัติ เช่น พระราชกำหนดที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติจาก
รัฐสภาแล้ว เป็นต้น

**๒.๓ การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของ
บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็น
ผู้เสนอ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๗)**

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่เสนอเรื่อง
พร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่เห็นชอบตามที่มีผู้ร้อง
เรียนว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหา
เกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรก ที่บัญญัติให้คณะกรรมการสิทธิ
มนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อ
ศาลรัฐธรรมนูญได้ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

สำหรับบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
แห่งชาติจะเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณานั้น มีความหมายเช่นเดียวกับที่
ได้กล่าวมาแล้วตาม ๒.๑ และ ๒.๒ กล่าวคือเป็นกฎหมายในระดับพระราช
บัญญัติซึ่งตราขึ้นโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติหรือรัฐสภาหรือกฎหมายที่
ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติ เช่น พระราชกำหนดที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติ
จากรัฐสภาแล้ว เป็นต้น

**๒.๔ การพิจารณาวินิจฉัยคำร้องของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิ
และเสรีภาพเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อ
รัฐธรรมนูญหรือไม่ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๒)**

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่บัญญัติให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ แต่ต้องเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำร้องให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ใดๆ ก็ดี ในระหว่างที่ยังไม่ได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญมาใช้บังคับ รัฐธรรมนูญได้กำหนดบทเฉพาะกาลให้ศาลรัฐธรรมนูญออกเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยได้ แต่ทั้งนี้ต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

ปัจจุบันศาลรัฐธรรมนูญได้ออก “ข้อกำหนด ฯ” มาใช้บังคับแล้ว ซึ่งตามข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๑ และข้อ ๒๒ บัญญัติว่า

“ข้อ ๒๑ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้

การใช้สิทธิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว ทั้งนี้ ตามมาตรา ๒๑๑ มาตรา ๒๔๕ (๑) และมาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๒) ของรัฐธรรมนูญ”

“ข้อ ๒๒ การยื่นคำร้องของบุคคลตามข้อ ๒๑ นอกจากต้องดำเนินการตาม ข้อ ๑๘ แล้ว ให้ระบุเหตุที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้วด้วย”

การใช้สิทธิของบุคคลในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญต้องเป็นกรณีที่ไม้อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้วหมายความว่าหากบุคคลใดสามารถใช้สิทธิทางศาลตาม ๒.๑ หรือสามารถใช้สิทธิโดยการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินตาม ๒.๒ หรือสามารถใช้สิทธิโดยการร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตาม ๒.๓ ได้ บุคคลนั้นจะต้องใช้สิทธิตามช่องทางนั้นก่อน นอกจากว่าไม่สามารถใช้สิทธิตามช่องทางนั้นได้แล้ว จึงจะมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยยื่นคำร้องตามแบบฟอร์มดังต่อไปนี้

(๒)

คำร้องให้พิจารณาวินิจฉัยตามข้อ ๒๒

เรื่องพิจารณาที่...../.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่าง {ผู้ร้อง
.....ผู้ถูกร้อง

เรื่อง.....

ข้าพเจ้า.....ผู้ร้อง

สัญชาติ.....ตำแหน่งหรืออาชีพ.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....ปี

อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ครอบครัว.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

ขอยื่นคำร้องโดยอาศัยอำนาจตาม.....มาตรา.....

โดยมีข้อเท็จจริงและคำขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ดังต่อไปนี้

ข้อเท็จจริง

ข้อ ๑ (ระบุนเรื่องอันเป็นเหตุซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ พร้อมทั้งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง)

.....
.....
.....
.....
.....

(ใบต่อ)

ข้อ ๒ (ระบุนามตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง).....

ข้อ ๓ (ระบุเหตุที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว).....

๓. การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนด (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๔๕)

การตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัตินั้น รัฐธรรมนูญได้กำหนดเงื่อนไขไว้ ดังนี้

๓.๑ ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ

๓.๒ การตราพระราชกำหนดตาม ๓.๑ ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่า เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

เมื่อพระราชกำหนดมีผลใช้บังคับแล้ว คณะรัฐมนตรีจะต้องเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติ พระราชกำหนดนั้นต่อไป และในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภายังไม่ได้อนุมัติพระราชกำหนดนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภามีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามเงื่อนไข ๓.๑ และ ๓.๒ และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

๔. การวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือ กรรมการการกระทำการใดเพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย หรือไม่ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๖๘)

รัฐธรรมนูญ กำหนดมาตรการเพื่อตรวจสอบกระบวนการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ร่างพระราชบัญญัติ

งบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย
 ว่ามีการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใดๆ ที่มีผลให้สมาชิก
 สภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนไม่ว่าโดยทาง
 ตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายหรือไม่ โดยให้สมาชิก
 สภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของ
 จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา เสนอความเห็นต่อ
 ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา และหากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิก
 สภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนไม่ว่าโดย
 ทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย จะทำให้การเสนอ
 การแปรญัตติหรือการกระทำดังกล่าวสิ้นผลไป

**๕. การวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่าง
 รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐
 มาตรา ๒๑๔)**

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนด
 ให้ “องค์กรตามรัฐธรรมนูญ” มี ๒ ประเภท ดังนี้

๕.๑ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มี ๔ องค์กร คือ คณะ
 กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและ
 ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

๕.๒ องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ มี ๓ องค์กร คือ องค์กรอัยการ
 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและ
 สังคมแห่งชาติ

ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ที่จะเสนอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้นั้น ต้องเป็นปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และต้องเป็นความขัดแย้งระหว่างองค์กรต่าง ๆ ตั้งแต่สององค์กรขึ้นไปเท่านั้น มิใช่กรณีการมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรใดองค์กรหนึ่งว่ามีอำนาจกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือไม่

๖. การวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมือง การพิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

๖.๑ การวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองว่าขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งต่อหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือไม่ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๖๕)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองมีสิทธิเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองว่าขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ อันเป็นการคุ้มครองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง ซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้แทนปวงชนชาวไทยเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทยเหนือประโยชน์ของพรรคการเมืองที่ตนสังกัดอยู่ สำหรับการ

พิจารณาวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองขัดหรือแย้งต่อหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือไม่นั้น เป็นการคุ้มครองสมาชิกพรรคการเมืองและประชาชนโดยทั่วไป ทั้งนี้ เนื่องจากพรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น การดำเนินกิจการของพรรคการเมือง หรือการกำหนดข้อบังคับของพรรคการเมืองจึงต้องไม่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๖.๒ การพิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองมีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๖ (๗))

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกพรรคการเมืองมีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง (ซึ่งมีผลให้ต้องสิ้นสุดการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย) มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อคัดค้านว่ามติของพรรคการเมืองดังกล่าวขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จึงถือว่าเป็นการคุ้มครองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้แทนปวงชนชาวไทย

๖.๓ การพิจารณาวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๖๘ และมาตรา ๒๓๗)

ผู้ที่ทราบว่าคุณคณใดหรือพรรคการเมืองใดกระทำการเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตาม

รัฐธรรมนูญ หรือกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการ ซึ่งมีได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำเช่นว่านี้ หรืออาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าว

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๗ ได้กำหนดมาตรการเพื่อปกป้องคุ้มครองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งตลอดจนหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และให้ถือว่าบุคคลหรือพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมีได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

๗. การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภา รัฐมนตรี และกรรมการการเลือกตั้ง

๗.๑ การวินิจฉัยสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๙๑)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดเหตุที่สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงดังต่อไปนี้

- (๑) ลาออก (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๖ (๓))
- (๒) ขาดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๑)
- (๓) มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๒)
- (๔) กระทำการอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ หรือมาตรา ๒๖๖)

(๕) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ลาออกหรือพรรคการเมืองมีมติ เว้นแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นได้อุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ คัดค้านว่ามติดังกล่าวจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมิได้มีลักษณะตามอุทธรณ์ ให้ถือว่าสมาชิกภาพสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามอุทธรณ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นอาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๖ (๗))

(๖) ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิก และไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าสิ้นสุด

สมาชิกภาพนับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดหกสิบวันนั้น (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๖ (๘))

(๗) ขาดประชุมเกินจำนวนหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุมในสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๖ (๑๐))

(๘) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้จะมีการรอกการลงโทษเว้นแต่เป็นการรอกการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๖ (๑๑))

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดเหตุที่สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงดังต่อไปนี้

(๑) ลาออก (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑๙ (๓))

(๒) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือมีสิทธิได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑๕)

(๓) เป็นรัฐมนตรี เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่น หรือเป็นผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญหรือกระทำการอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑๖ หรือมาตรา ๒๖๕ หรือมาตรา ๒๖๖)

(๔) ขาดประชุมเกินจำนวนหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุมในสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑๙ (๗))

(๕) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้จะมีการรอกการลงโทษ

เว้นแต่เป็นการรอกการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑๙ (๘))

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่หรือคณะกรรมการเลือกตั้งเห็นว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงเพราะเหตุดังกล่าว ให้ส่งเรื่องไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

๗.๒ การวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงหรือไม่ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๒)

ในกรณีที่ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เพราะเหตุดังต่อไปนี้

- (๑) ลาออก (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๒ (๒))
- (๒) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอกการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณีที่คดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอกการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๒ (๓))
- (๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๗๔)
- (๔) กระทำการอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ หรือกระทำ

การต้องห้ามในการเป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้น หรือคงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๗ มาตรา ๒๖๘ หรือมาตรา ๒๖๙)

(๕) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงในกรณีที่ นายกรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าแปดปี (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๗๑ วรรคสี่)

ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า หนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อ ร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรี คนหนึ่งคนใดสิ้นสุดลงหรือไม่ และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้อง นั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นผู้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ด้วยเช่นเดียวกับข้อ ๗.๑

๗.๓ การวินิจฉัยว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามหรือไม่ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๓)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาว่า กรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม หรือกระทำการอันต้องห้ามตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดตามมาตรา ๒๓๐ และให้ประธานรัฐสภาส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในสามวันนับแต่วันที่ ได้รับคำร้อง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

การขาดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม หรือการกระทำการอันต้องห้ามของกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นเหตุให้ต้องพ้นจากตำแหน่งมีดังนี้

(๑) กรรมการการเลือกตั้งต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์

(รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๐ (๑))

(๒) กรรมการการเลือกตั้งต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๐ (๒))

(๓) ขาดคุณสมบัติและมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๕ (๑)

(๔) (๕) และ (๖) (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๐ (๓))

(๔) ไม่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๐ (๔))

(๕) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐๗ (๑))

(๖) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือไม่เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจ หรือของหน่วยงานของรัฐ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐๗ (๒))

(๗) ไม่ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐๗ (๓))

(๘) ไม่ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใด (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐๗ (๔))

๘. การวินิจฉัยหนังสือสนธิสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาหรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่บัญญัติให้อำนาจกับศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณา

วินิจฉัยกรณีที่มีปัญหาว่าหนังสือสัญญาใดที่ฝ่ายบริหารทำความตกลงกับ นานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนหรือไม่ ทั้งนี้ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๕๐ วรรคสอง ซึ่งหนังสือสัญญาดังกล่าวได้แก่

- ๑) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย
- ๒) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขต ซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ
- ๓) หนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา
- ๔) หนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง
- ๕) หนังสือสัญญาที่มีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศ อย่างมีนัยสำคัญ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หากเห็นว่าหนังสือสัญญาใดเป็นหนังสือสัญญาที่จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อน ให้เสนอต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัยชี้ขาดว่า หนังสือสัญญาดังกล่าว ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา หรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๕๐ วรรคหก

๙. อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มี ๘ ประการดังนี้

๙.๑ การวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่
ไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๓ หรือมาตรา ๑๔)

ผู้ยื่นจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองที่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่รับ
จดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียนอาจยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่ง
ของนายทะเบียนต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับ
หนังสือแจ้งคำสั่งดังกล่าว

๙.๒ การวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่
ไม่รับจดทะเบียนการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับ
พรรคการเมือง การเปลี่ยนแปลงชื่อ อาชีพ ที่อยู่และลายมือชื่อของ
กรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ได้จดทะเบียนไว้กับนายทะเบียนพรรคการเมือง
หรือการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในหนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรค
การเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง
พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔๑)

หัวหน้าพรรคการเมืองที่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของนายทะเบียนที่
ไม่รับจดทะเบียนการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมี ๓ กรณี คือ กรณีแรก การขอเปลี่ยนแปลง
นโยบายพรรคการเมืองหรือข้อบังคับพรรคการเมือง กรณีที่สอง การขอ
เปลี่ยนแปลงชื่อ อาชีพ ที่อยู่ และลายมือชื่อของกรรมการบริหาร
พรรคการเมืองที่ได้จดทะเบียนไว้กับนายทะเบียน และกรณีที่สาม การขอ
เปลี่ยนแปลงรายละเอียดในหนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง ใน

กรณีเช่นว่านี้ หัวหน้าพรรคการเมืองดังกล่าวอาจยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งของนายทะเบียนต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการเปลี่ยนแปลงนั้น

๕.๓ การวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับพรรคการเมืองขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญหรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๓)

สมาชิกพรรคการเมือง ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรรมการบริหารพรรคการเมืองจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมือง จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน เห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

นอกจากนี้ มติหรือข้อบังคับพรรคการเมืองซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๓ ถือว่าเป็นมติหรือข้อบังคับที่ขัดหรือแย้งต่อหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยยังหมายถึง ข้อบังคับพรรคการเมืองที่มีข้อกำหนดให้ดำเนินการทางวินัยหรือจรรยาบรรณ โดยมีได้เปิดโอกาสให้ผู้ถูกดำเนินการทางวินัยหรือจรรยาบรรณมีโอกาสรู้ข้อกล่าวหาและแก้ข้อกล่าวหาได้ตามสมควร หรือข้อบังคับพรรคการเมืองที่มีข้อกำหนดให้มีการดำเนินการเพื่อ

ให้สมาชิกที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพ้นจากสมาชิกภาพของพรรคการเมือง เพราะเหตุที่สมาชิกผู้นั้นลงมติหรือไม่ลงมติในสภาผู้แทนราษฎรหรือในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา หรือกรณีอื่นใดตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับพรรคการเมืองที่ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๓ นี้ เป็นบทบัญญัติที่ขยายรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๕ ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในข้างต้น ตาม ๖.๑

๙.๔ การวินิจฉัยชี้ขาดสมาชิกภาพของสมาชิกพรรคการเมืองที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐ (๔))

การสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกพรรคการเมืองที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเนื่องจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติให้ออกตามข้อบังคับพรรคการเมืองเพราะกระทำผิดวินัยหรือจรรยาบรรณอย่างร้ายแรงหรือมีเหตุร้ายแรงอื่นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐ (๔) สมาชิกผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ เพื่อคัดค้านว่ามติดังกล่าวขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งการ

อุทธรณ์ดังกล่าวให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยชี้ขาดสมาชิกภาพของสมาชิกพรรคการเมืองที่ดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐ นี้ เป็นบทบัญญัติที่ขยายรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๖ (๗) ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในข้างต้น ตาม ๖.๒

๙.๕ การวินิจฉัยให้หัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำใดๆ อันเป็นการฝ่าฝืนนโยบายพรรคการเมืองหรือข้อบังคับพรรคการเมือง หรือให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งคณะหรือบางคนออกจากตำแหน่ง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๑)

เมื่อปรากฏว่าหัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง จัดให้พรรคการเมืองกระทำการใด ๆ ฝ่าฝืนนโยบายพรรคการเมืองหรือข้อบังคับพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๑ กำหนดให้นายทะเบียนมีอำนาจเตือนเป็นหนังสือให้หัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำนั้นภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด

ถ้าหัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง ไม่ปฏิบัติตามคำเตือนของนายทะเบียน

นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำดังกล่าว หรือให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งคณะหรือบางคนออกจากตำแหน่งได้ ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งคณะหรือบางคนออกจากตำแหน่ง ผู้นั้นไม่มีสิทธิเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองอีก เว้นแต่จะพ้นกำหนดสองปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง

๙.๖ การวินิจฉัยเกี่ยวกับการสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๑)

พรรคการเมืองย่อมสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองใด แต่ปรากฏว่าพรรคการเมืองนั้นไม่ดำเนินการรับสมัครสมาชิกให้มีจำนวนไม่น้อยกว่าห้าพันคน ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาค และจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา

(๒) ไม่ส่งผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปสองครั้งติดต่อกัน หรือเป็นเวลาแปดปีติดต่อกัน สุดแต่ระยะเวลาใดจะยาวกว่ากัน

(๓) มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงห้าพันคน เป็นระยะเวลาติดต่อกันหนึ่งปี

(๔) ไม่มีการเรียกประชุมใหญ่พรรคการเมือง หรือไม่มีการดำเนิน

กิจกรรมใดทางการเมือง เป็นระยะเวลาติดต่อกันหนึ่งปี โดยมีได้มีเหตุอันสมควรอันจะอ้างได้ตามกฎหมาย

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนหรือเมื่อมีผู้ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนว่ามีเหตุดังกล่าว ให้นายทะเบียนดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง ถ้าเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองใดจริง ให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่า พรรคการเมืองนั้นสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง

ในกรณีที่หัวหน้าพรรคการเมืองที่ถูกประกาศว่าสิ้นสภาพ เห็นว่าการประกาศของนายทะเบียนไม่เป็นไปตามเหตุของการสิ้นสภาพ ความเป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔๑ หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น อาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งเลิก การประกาศได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

มิให้นำความในมาตรา ๔๑ นี้มาใช้บังคับกับกรณีที่พรรคการเมือง มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๔.๗ การวินิจฉัยยุบพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔๓ หรือ มาตรา ๔๔)

การพิจารณาวินิจฉัยยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ สามารถแยกได้ เป็น ๒ กรณี คือ กรณีเกี่ยวกับการบริหารจัดการของพรรคการเมือง ตาม มาตรา ๔๓ และกรณีเกี่ยวกับการกระทำของพรรคการเมืองที่มีผลกระทบต่อ การปกครองหรือความมั่นคงของรัฐ ตามมาตรา ๔๔

เหตุของการยุบพรรคการเมืองซึ่งต้องมีการร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยยุบพรรคการเมืองกรณีการบริหารจัดการของพรรคการเมืองตามมาตรา ๙๓ มี ๓ กรณี กรณีแรกคือ กรณีที่พรรคการเมืองมีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง แต่พรรคการเมืองนั้นยังมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ กรณีที่สองคือ กรณีที่พรรคการเมืองใดไม่จัดทำรายงานการดำเนินงานกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาแจ้งให้นายทะเบียนทราบ (มาตรา ๔๒ วรรคสอง) และกรณีที่สามคือ กรณีที่พรรคการเมืองไม่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนพรรคการเมืองให้ถูกต้องตามความเป็นจริงยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา ๘๒)

เหตุของการยุบพรรคการเมืองซึ่งต้องมีการร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยยุบพรรคการเมืองกรณีการกระทำของพรรคการเมืองมีผลกระทบต่อการปกครองและความมั่นคงของรัฐตามมาตรา ๙๔ มีดังนี้

(๑) กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือกระทำการตามที่รัฐธรรมนูญให้ถือว่าเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจโดยวิธีการดังกล่าว

(๒) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(๓) กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ

(๔) กระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร หรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือ

(๕) พรรคการเมืองรับบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยโดยการเกิดหรือผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติซึ่งได้สัญชาติไทยมาแล้วน้อยกว่าห้าปีเข้าเป็นสมาชิกหรือดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมือง หรือยอมให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ของพรรคการเมือง (มาตรา ๒๑) หรือพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง ช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือผู้เข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภาเพื่อให้ได้รับเลือกตั้งหรือได้รับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา ทั้งนี้ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม (มาตรา ๔๓) หรือพรรคการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินได้ โดยรู้หรือควรจะรู้ว่าได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีแหล่งที่มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา ๖๕) หรือพรรคการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองรับบริจาคจากผู้ใด เพื่อกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน หรือกระทำการอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกระทำการอันเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ (มาตรา ๖๖) หรือพรรคการเมืองรับบริจาคเพื่อดำเนินกิจการของพรรคการเมืองจากบุคคลองค์กรหรือนิติบุคคลตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติห้ามไว้หรือตามที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา ๖๗) หรือพรรคการเมืองหรือผู้ใดสมคบ รู้เห็นเป็นใจ หรือสนับสนุน

ให้บุคคลใดดำเนินการใด เพื่อให้บุคคลอื่นหรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง
หลงเชื่อหรือเข้าใจว่าพรรคการเมืองอื่น หรือบุคคลใดกระทำความผิดตาม
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ โดย
ปราศจากมูลความจริง (มาตรา ๑๐๔)

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียน หรือเมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งจาก
คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและได้ตรวจสอบแล้วเห็นว่า
พรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา ๙๔ ให้นายทะเบียนโดยความ
เห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งต่ออัยการสูงสุด พร้อมด้วย
หลักฐาน เมื่ออัยการสูงสุดได้รับแจ้งให้พิจารณาเรื่องดังกล่าวให้แล้วเสร็จ
ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ถ้าอัยการสูงสุดเห็นสมควร ก็ให้ยื่น
คำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าว ถ้าอัยการ
สูงสุดไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้นายทะเบียนตั้งคณะกรรมการขึ้น
คณะหนึ่งโดยมีผู้แทนจากนายทะเบียนและผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุด
เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐาน แล้วส่งให้อัยการสูงสุดเพื่อยื่นคำร้อง
ต่อศาลรัฐธรรมนูญต่อไป ในกรณีที่คณะกรรมการดังกล่าวไม่อาจหาข้อยุติ
เกี่ยวกับการดำเนินการยื่นคำร้องได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่แต่งตั้ง
คณะกรรมการ ให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
มีอำนาจยื่นคำร้องเอง

หากนายทะเบียนเห็นสมควรจะให้ระงับการดำเนินการ
ของพรรคการเมืองซึ่งกระทำการตามมาตรา ๙๔ ให้นายทะเบียนโดยความ
เห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งต่ออัยการสูงสุดขอให้
ศาลรัฐธรรมนูญสั่งระงับการกระทำดังกล่าวของพรรคการเมืองไว้เป็น
การชั่วคราวก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะได้มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น
ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง
พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๕

**๙.๘ การวินิจฉัยเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้า
พรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๘)**

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งยุบพรรคการเมืองเพราะเหตุอัน
เนื่องมาจากการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินสนับสนุนพรรคการเมือง
(มาตรา ๘๒) หรือเหตุของการยุบพรรคการเมืองโดยศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา
๙๔) และปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือ
กรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยให้พลละเลย
หรือทราบถึงการกระทำความผิดแล้วมิได้ยับยั้ง หรือแก้ไขการกระทำความผิด
ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมือง
และกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่
มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

๑๐. อำนาจหน้าที่ในการเสนอร่างกฎหมายต่อรัฐสภา

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในการเสนอร่างกฎหมายต่อ
รัฐสภา เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่เกี่ยวกับการพิจารณา
วินิจฉัยคดี ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็น
รัฐธรรมนูญฉบับแรกที่บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลฎีกา หรือ องค์การอิสระ
ตามรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญ ร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการจัดองค์กร และพระราชบัญญัติ
ที่ประธานศาลและประธานองค์กรนั้นเป็นผู้รักษาการ ทั้งนี้ตามรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๓๙ (๓) และมาตรา
๑๔๒ (๓)

๑๑. อำนาจหน้าที่ของประธานศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของกฎหมาย

พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙ กำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญคนหนึ่งรับผิดชอบการปฏิบัติงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ และเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โดยจะให้มีรองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการด้วยก็ได้

พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๐ (๑) กำหนดให้การบรรจุและแต่งตั้งให้บุคคลดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญและรองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญด้วยความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุ และมาตรา ๑๖ กำหนดให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

การใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร องค์การตามรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองบางตำแหน่ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา อัยการสูงสุด และบุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพสามารถใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยหรือมีคำสั่งได้ โดยมีวิธีการและเงื่อนไขข้อใดอย่างหนึ่งตามที่ระบุไว้ในตารางดังนี้

ประเด็นปัญหา	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง	วิธีการและเงื่อนไข
<p>๑. การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายและข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติ ก่อนที่จะประกาศใช้บังคับ</p> <p>(๑) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๑๕๑)</p>	<p>ประธานรัฐสภา</p>	<p>- เป็นร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญทุกฉบับ</p> <p>- ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง</p>
<p>(๒) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติ (มาตรา ๑๕๕)</p>	<p>- ประธานสภาผู้แทนราษฎร</p> <p>- ประธานวุฒิสภา</p> <p>- ประธานรัฐสภา</p> <p>- นายกรัฐมนตรี</p>	<p>- เป็นร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรี จะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย</p> <p>- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภา รวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ</p>

ประเด็นปัญหา	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง	วิธีการและเงื่อนไข
		<p>ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือ ประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า</p> <p>- นายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตรขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้ส่งความเห็นเช่นว่านั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า ในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไว้จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย</p>
<p>(๓) การพิจารณาวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าเป็นร่างที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกับหลักการของร่างที่ต้องยับยั้งไว้หรือไม่ (มาตรา ๑๔๙)</p>	<p>- ประธานสภาผู้แทนราษฎร - ประธานวุฒิสภา</p>	<p>- ส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยว่าเป็นร่างที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างที่ต้องยับยั้งไว้ให้ร่างนั้นเป็นอันตกไป</p>

ประเด็นปัญหา	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง	วิธีการและเงื่อนไข
วรรคสองและมาตรา ๑๔๐ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๑๔๙ (วรรคสอง)		
(๔) การพิจารณาวินิจฉัย ร่างข้อบังคับการประชุมของ ฝ่ายนิติบัญญัติว่าขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ (มาตรา ๑๕๕)	<ul style="list-style-type: none"> - ประธานสภาผู้แทน ราษฎร - ประธานวุฒิสภา - ประธานรัฐสภา 	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิก วุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภา รวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งใน สิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มี อยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างข้อ บังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และ ร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ที่สภา ผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตาม บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญให้เสนอ ความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภา ที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็น นั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย
๒. การวินิจฉัยความชอบด้วย รัฐธรรมนูญของบทบัญญัติ แห่งกฎหมายที่ประกาศใช้ บังคับแล้ว		

ประเด็นปัญหา	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง	วิธีการและเงื่อนไข
<p>(๑) การพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ (มาตรา ๒๑๑)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ศาลยุติธรรม - ศาลปกครอง - ศาลทหาร 	<ul style="list-style-type: none"> - ศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ - ต้องมีคดีเกิดขึ้นในศาลแล้ว และศาลจะใช้กฎหมายที่อาจจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญบังคับแก่คดี - เป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติได้แก่ พระราชกำหนดและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ - ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้นมาก่อน - คำโต้แย้งของคู่ความมีสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย - ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย - ให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไปได้ แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ
<p>(๒) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้เสนอ (มาตรา ๒๔๕ (๑))</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ตรวจการแผ่นดิน 	<ul style="list-style-type: none"> - เสนอเรื่องพร้อมความเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ - ตามหลักเกณฑ์และวิธีการของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ประเด็นปัญหา	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง	วิธีการและเงื่อนไข
		<p>ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐)</p>
<p>(๓) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นผู้เสนอ (มาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๒))</p>	<p>- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p>	<p>- เสนอเรื่องพร้อมความเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ</p> <p>- ตามหลักเกณฑ์และวิธีการของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐)</p>
<p>(๔) การพิจารณาวินิจฉัยคำร้องของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ (มาตรา ๒๑๒)</p>	<p>- บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้</p>	<p>- บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้</p> <p>- การใช้สิทธิในกรณีนี้ต้องเป็นกรณีที่ไม้อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว ทั้งนี้ตามมาตรา ๒๑๑ มาตรา ๒๔๕(๑) และมาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๒) ของรัฐธรรมนูญ</p>

ประเด็นปัญหา	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง	วิธีการและเงื่อนไข
<p>๓. การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนด (มาตรา ๑๘๕)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ประธานสภาผู้แทนราษฎร - ประธานวุฒิสภา 	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง - ให้ประธานแห่งสภานั้นส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นเพื่อวินิจฉัย - ให้ประธานแห่งสภานั้นหรือการพิจารณาพระราชกำหนดนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ
<p>๔. การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการการกระทำการใดเพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย หรือไม่ (มาตรา ๑๖๘ วรรคเจ็ด)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร - สมาชิกวุฒิสภา 	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา เห็นว่ามีการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการการมีส่วนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ให้เสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา - ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณา

ประเด็นปัญหา	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง	วิธีการและเงื่อนไข
		วินิจฉัยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็น
<p>๕. การวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรีหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๒๑๔)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ประธานรัฐสภา - คณะรัฐมนตรี - ประธานองค์กรตามรัฐธรรมนูญ 	<ul style="list-style-type: none"> - องค์กรที่สามารถยื่นคำร้อง จะต้องเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่จัดตั้งและมีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ - ปัญหาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ จะต้องเป็นกรณีที่เกิดความขัดแย้งระหว่างอำนาจหน้าที่ และปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ที่เกิดขึ้นแล้ว มิใช่เป็นลักษณะของคำปรึกษาหรือข้อหารือ
<p>๖. การวินิจฉัยเกี่ยวกับการคุ้มครองหลักประชาธิปไตยภายในพรรคการเมืองและการปกป้องคุ้มครองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (๑) การวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองว่าขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งต่อหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือไม่ (มาตรา ๖๕)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย - เป็นกรณีที่เห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองจะขัดต่อ

ประเด็นปัญหา	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง	วิธีการและเงื่อนไข
		<p>สถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p>
<p>(๒) การพิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกพรรคการเมืองมีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง (มาตรา ๑๐๖ (๗))</p>	<p>- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร</p>	<p>- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองมีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้นอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ คัดค้านว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา ๖๕ วรรคสาม</p> <p>- ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมิได้มีลักษณะตามมาตรา ๖๕ วรรคสาม ให้ถือว่าสมาชิกภาพสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย</p> <p>- แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา ๖๕ วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นอาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย</p>
<p>(๓) การพิจารณาวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทาง</p>	<p>- อัยการสูงสุด</p>	<p>- ผู้ทราบการกระทำดังกล่าวยอมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอ</p>

ประเด็นปัญหา	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง	วิธีการและเงื่อนไข
<p>การเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๖๘ และ มาตรา ๒๓๗)</p>		<p>ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำหรืออาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้</p> <ul style="list-style-type: none"> - เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าว ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบในขณะที่ยังกระทำความผิดเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง - ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว
<p>๗. การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี และกรรมการการเลือกตั้ง</p> <p>(๑) การวินิจฉัยสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา (มาตรา ๙๑)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ประธานสภาผู้แทนราษฎร - ประธานวุฒิสภา 	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๖ (๓)(๔)(๕)(๖)(๗)(๘)(๑๐) หรือ (๑๑) หรือมาตรา ๑๑๔ (๓)(๔)(๕)(๗) หรือ (๘) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องไปยัง

ประเด็นปัญหา	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง	วิธีการและเงื่อนไข
		ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย - ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๖ (๓)(๔)(๕)(๖)(๗)(๘)(๑๐) หรือ (๑๑) หรือมาตรา ๑๑๙ (๓)(๔)(๕)(๗) หรือ (๘) แล้วแต่กรณี ให้ส่งเรื่องไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย
(๒) การวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงหรือไม่ (มาตรา ๑๘๒ ประกอบมาตรา ๙๑ มาตรา ๙๒)	- ประธานสภาผู้แทนราษฎร - ประธานวุฒิสภา - คณะกรรมการการเลือกตั้ง	- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๑๐ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าความเป็นรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๘๒ (๒)(๓)(๕) หรือ (๗) และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย - คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าความเป็นรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๘๒ (๒)(๓)(๕) หรือ (๗) ให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยได้

ประเด็นปัญหา	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง	วิธีการและเงื่อนไข
<p>(๓) การวินิจฉัยว่า กรรมการการเลือกตั้งคนใด ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะ ต้องห้ามหรือไม่ (มาตรา ๒๓๓)</p>	<p>- ประธานรัฐสภา</p>	<p>- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกของทั้งสองสภา รวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๑๐ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มี อยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อ ร้องขอต่อประธานรัฐสภาว่ากรรมการ การเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาด คุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม หรือกระทำการอันต้องห้ามตาม มาตรา ๒๓๐</p> <p>- ให้ประธานรัฐสภาส่งคำร้องไปยัง ศาลรัฐธรรมนูญภายในสามวันนับแต่ วันที่ได้รับคำร้องเพื่อวินิจฉัย</p> <p>- เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้ว ให้แจ้งคำวินิจฉัยไปยังประธานรัฐสภา และประธานกรรมการการเลือกตั้ง</p>
<p>๘. การวินิจฉัยหนังสือสนธิ สัญญาใดต้องได้รับความเห็น ชอบจากรัฐสภาก่อนหรือไม่ (มาตรา ๑๙๐ วรรคท้าย ประกอบมาตรา ๑๕๔ (๑))</p>	<p>- ประธานสภาผู้แทน ราษฎร - ประธานวุฒิสภา - ประธานรัฐสภา</p>	<p>- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิก วุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภา รวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งใน สิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มี อยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าหนังสือ สัญญาใดเป็นสัญญาที่จะต้องได้รับ ความเห็นชอบของรัฐสภาก่อนการ ดำเนินการจัดทำหนังสือสัญญากับ นานาประเทศหรือองค์การระหว่าง ประเทศตามมาตรา ๑๙๐ วรรคสอง ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภา ผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือ</p>

ประเด็นปัญหา	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง	วิธีการและเงื่อนไข
		<p>ประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดว่าหนังสือสัญญาดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาหรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๙๐ วรรคหก</p>
<p>๙. อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๕๐</p> <p>(๑) การวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ไม่รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง</p> <p>(พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔)</p>	<p>ผู้ยื่นจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง</p>	<p>ผู้ยื่นจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียนตามมาตรา ๑๓ หรือมาตรา ๑๔ ใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งไม่รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองจากนายทะเบียน</p>
<p>(๒) การวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ไม่รับจดทะเบียนการเปลี่ยนแปลงนโยบาย</p>	<p>หัวหน้าพรรคการเมือง</p>	<p>หัวหน้าพรรคการเมืองซึ่งไม่เห็นด้วยกับการไม่รับจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง ข้องกับพรรคการเมือง การเปลี่ยนแปลงชื่อ</p>

ประเด็นปัญหา	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง	วิธีการและเงื่อนไข
<p>พรรคการเมือง ข้องบังคับพรรคการเมือง การเปลี่ยนแปลงชื่อ อาชีพ ที่อยู่และลายมือชื่อของกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ได้จดทะเบียนไว้กับนายทะเบียน หรือการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในหนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง</p> <p>(พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๑ ประกอบมาตรา ๑๓)</p>		<p>อาชีพ ที่อยู่และลายมือชื่อของกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ได้จดทะเบียนไว้กับนายทะเบียน หรือการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในหนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง ให้ใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้วินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่ง ไม่รับจดทะเบียนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจากนายทะเบียน</p>
<p>(๓) การวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับพรรคการเมืองขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p> <p>(พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๓ ประกอบมาตรา ๑๐ วรรคสอง (๓) (๔) หรือ (๕))</p>	<p>สมาชิกพรรคการเมือง ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรรมการบริหารพรรคการเมืองจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือสมาชิกพรรคการเมืองจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน</p>	<p>ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องเห็นว่ามีมติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย</p>

ประเด็นปัญหา	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง	วิธีการและเงื่อนไข
<p>(๔) การวินิจฉัยชี้ขาดสมาชิกภาพของสมาชิกพรรคการเมืองที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐)</p>	<p>สมาชิกพรรคการเมือง ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร</p>	<p>กรณีการสิ้นสุดสมาชิกภาพตามมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง (๔) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นกรณีที่พรรคการเมืองมีมติให้ออกตามข้อบังคับพรรคการเมืองเพราะกระทำผิดวินัยหรือจรรยาบรรณอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุร้ายแรงอื่น ถ้าสมาชิกผู้นั้นดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ เพื่อคัดค้านว่ามติดังกล่าวจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การอุทธรณ์ดังกล่าวให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ</p>
<p>(๕) การวินิจฉัยให้หัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือ กรรมการบริหารพรรคการเมือง ระวังหรือจัดการแก้ไขการ</p>	<p>นายทะเบียนพรรคการเมืองโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง</p>	<p>- เมื่อปรากฏว่าหัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง จัดให้พรรคการเมืองกระทำการใด ๆ ผ่าฝืนนโยบายพรรคการเมืองหรือข้อ</p>

ประเด็นปัญหา	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง	วิธีการและเงื่อนไข
<p>กระทำใดๆ อันเป็นการฝ่าฝืนนโยบายพรรคการเมืองหรือข้อบังคับพรรคการเมือง หรือให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง ทั้งคณะหรือบางคนออกจากตำแหน่ง</p> <p>(พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๑)</p>		<p>บังคับพรรคการเมือง ให้ นายทะเบียนเมื่ออำนาจเตือนเป็นหนังสือให้หัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง นั้น ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำนั้นภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด ในกรณีที่นายทะเบียนเตือนเป็นหนังสือแก่บุคคลที่ไม่ใช่หัวหน้าพรรคการเมือง ต้องส่งสำเนาหนังสือเตือนนั้นให้หัวหน้าพรรคการเมืองทราบโดยเร็ว</p> <p>- ถ้าหัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง ไม่ปฏิบัติตามคำเตือนของ นายทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้ นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำดังกล่าว หรือให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งคณะหรือบางคน ออกจากตำแหน่งได้</p>
<p>(๖) การวินิจฉัยเกี่ยวกับการสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง</p>	<p>หัวหน้าพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง</p>	<p>- ในกรณีที่หัวหน้าพรรคการเมืองที่ถูกประกาศว่าสิ้นสภาพตามวรรคสอง เห็นว่าการประกาศของนายทะเบียน</p>

ประเด็นปัญหา	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง	วิธีการและเงื่อนไข
<p>(พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๑ ประกอบมาตรา ๒๖)</p>		<p>ไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น อาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งเลิกการประกาศได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ - มิให้นำความในมาตรานี้มาใช้บังคับกับกรณีที่พรรคการเมืองมีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร</p>
<p>(๗) การวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๓ ประกอบมาตรา ๔๒ วรรคสอง หรือมาตรา ๙๒)</p>	<p>นายทะเบียนพรรคการเมืองโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง</p>	<p>กรณีการยุบพรรคการเมืองซึ่งต้องมีการร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยยุบพรรคการเมือง ตามมาตรา ๙๓ มี ๓ กรณี กรณีแรกคือ กรณีที่พรรคการเมืองมีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง แต่พรรคการเมืองนั้นยังมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ กรณีที่สองคือ กรณีที่พรรคการเมืองใดไม่จัดทำรายงานการดำเนินงานของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมากแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบ ตามมาตรา ๔๒ วรรคสอง และกรณีที่สามคือ กรณีที่พรรคการเมืองไม่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนพรรคการเมืองให้ถูกต้องตามความ</p>

ประเด็นปัญหา	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง	วิธีการและเงื่อนไข
		เป็นจริงยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามมาตรา ๘๒
<p>(๘) การวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔๔ ประกอบมาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง มาตรา ๔๓ มาตรา ๖๕ มาตรา ๖๖ มาตรา ๖๙ หรือมาตรา ๑๐๔)</p>	<p>อัยการสูงสุด</p>	<p>เมื่อพรรคการเมืองกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้อาจถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง</p> <p>(๑) กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือกระทำการตามที่รัฐธรรมนูญให้ถือว่าเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจโดยวิธีการดังกล่าว</p> <p>(๒) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม</p> <p>(๓) กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ</p>

ประเด็นปัญหา	ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง	วิธีการและเงื่อนไข
		<p>(๔) กระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร หรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือ</p> <p>(๕) กระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง มาตรา ๔๓ มาตรา ๖๕ มาตรา ๖๖ มาตรา ๖๙ หรือ มาตรา ๑๐๔</p>

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและ ผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๖ ได้กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไว้ดังนี้

๑. องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัยคดีใด จะต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคน (จำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมดมีจำนวน ๙ คน)

๒. คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่จะมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญกำหนดข้อยกเว้นไว้เป็นอย่างอื่น ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดข้อยกเว้นไว้เพียงกรณีเดียวคือ การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของ

เงื่อนไขการตราพระราชกำหนด ซึ่งต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด

๓. รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยในส่วนของตน พร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและความเห็นในการวินิจฉัยในส่วนตนของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกคนให้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยสาระสำคัญในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหาสรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง

๔. คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ ซึ่งผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นแยกได้เป็น ๒ ประเด็น คือ

๔.๑ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด หมายความว่าเมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยแล้ว คู่ความ คู่กรณี หรือผู้ร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญจะอุทธรณ์หรือฎีกาหรือโต้แย้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นไม่ได้ หรือจะนำไปฟ้องร้องยังศาลอื่นเพื่อให้กลับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นไม่ได้ทั้งสิ้น

๔.๒ เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยแล้ว คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลผูกพันต่อบุคคลที่สามที่ไม่ได้เป็นคู่ความ คู่กรณี หรือผู้ร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญด้วย กล่าวคือ มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ ทั้งนี้ เป็นผลมาจากหลักการคุ้มครองความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

ความมีผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ยังได้มีบทบัญญัติที่รับรองและคุ้มครองหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับความมีผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไว้ตามมาตรา ๒๗ ซึ่งบัญญัติว่า “สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ โดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง” หมายความว่า เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใด ย่อมมีผลผูกพันโดยตรงต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ ในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมาย

วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๖ วรรค ๖ บัญญัติว่า “วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ” และบทเฉพาะกาล ตามมาตรา ๓๐๐ วรรค ๕ บัญญัติว่า “ในระหว่างที่ยังมิได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยได้ แต่ทั้งนี้ ต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้”

ในปัจจุบันศาลรัฐธรรมนูญได้ออก “ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่า

ด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐” ใช้บังคับแล้ว (ประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอน ๙๖ ก วันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐)

กระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ มีขั้นตอนดังนี้

วิธีพิจารณาตามที่กำหนดใน “ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วย
วิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐” ให้ใช้ระบบไต่สวน วิธี
พิจารณาใดซึ่งข้อกำหนดนี้ไม่ได้กำหนดไว้โดยเฉพาะให้นำบัญญัติแห่ง
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้
และไม่ขัดต่อข้อกำหนดนี้ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๖)

๑. การรับคำร้อง

คำร้องที่จะยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ต้องทำเป็นหนังสือ ใช้ถ้อยคำ
ที่สุภาพ และอย่างน้อยต้องมีรายการเกี่ยวกับ (๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง
(๒) ระบุมาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง
(๓) ระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ พร้อมทั้งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์
ที่เกี่ยวข้อง (๔) คำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างไร
พร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง และ (๕) ลงลายมือชื่อผู้ร้อง แต่ใน
กรณีที่เป็นการทำและยื่นหรือส่งคำร้องแทนผู้อื่นต้องแนบใบมอบฉันทะให้
ทำการดังกล่าวด้วย

เมื่อมีการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ประธานศาล
รัฐธรรมนูญจะแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประจำคดีจำนวนไม่น้อยกว่า
สามคนเป็นเจ้าของสำนวน เว้นแต่กรณีการยื่นคำร้องขอให้พิจารณา
วินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วตามข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๗ (๕) หรือ
กรณีการยื่นคำร้องขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ
รายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ

รายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือของคณะกรรมการมีการเสนอการแปรญัตติหรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ตามข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๗ (๙) หรือกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ประธานศาลรัฐธรรมนูญอาจไม่แต่งตั้งตุลาการประจำคดีก็ได้ (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๒๕) ในกรณีดังกล่าวข้างต้นนี้ ศาลรัฐธรรมนูญต้องตรวจและมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยภายในสามวันนับแต่วันที่
ได้รับคำร้อง

๒. การพิจารณาคำร้อง

เมื่อตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประจำคดีได้ตรวจคำร้องแล้ว มีความเห็นได้ ๒ กรณี ดังนี้

- กรณีที่มีความเห็นว่ารับคำร้อง จะต้องทำเป็นคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๒๗ วรรคแรก)

- กรณีที่มีความเห็นว่ารควรสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยให้ตุลาการประจำคดีเสนอศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาภายในเจ็ดวันนับแต่วันมีความเห็น และหากศาลรัฐธรรมนูญเห็นพ้องด้วย ก็ให้จัดทำเป็นคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๒๗ วรรคสอง) แต่ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่เห็นพ้องด้วยกับความเห็นของตุลาการประจำคดี ก็ให้ดำเนินการตามความเห็นของศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๒๗ วรรคสาม)

๓. การแจ้งผู้ร้องและส่งสำเนาคำร้องให้แก่ผู้ถูกร้อง

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการประจำคดี แล้วแต่กรณี มีคำสั่งรับคำร้องที่มีผู้ถูกร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยแล้ว ให้ส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกร้อง

หรือมีคำสั่งแจ้งผู้ถูกร้องมารับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด เมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้องแล้ว ให้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือภายในระยะเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด และในกรณีที่ผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือภายในระยะเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด หรือไม่มารับสำเนาคำร้องภายในกำหนดเวลาตามที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด ให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๙)

๔. การพิจารณาคดี

“การพิจารณาคดี” ตามคำนิยามในข้อกำหนดฯ ข้อ ๔ หมายถึง การไต่สวน หรือการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย

๔.๑ การไต่สวน หมายความว่า การตรวจพยานหลักฐาน การนั่งพิจารณา หรือการสืบพยาน (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๔) โดยมีหลักการที่สำคัญดังนี้

๔.๑.๑ การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย กล่าวคือ การไต่สวนของศาลรัฐธรรมนูญต้องกระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่เมื่อศาลรัฐธรรมนูญเห็นเป็นการสมควรเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณที่ทำการศาล หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจกำหนดบุคคลที่มีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้ และให้ปิดประกาศวันเวลาไต่สวนทุกครั้งไว้ ณ ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ สำหรับประกาศกำหนดวันนัดไต่สวนครั้งแรก ให้ส่งสำเนาประกาศแก่คู่กรณีไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันนัด (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๒)

๔.๑.๒ การให้โอกาสคู่กรณีแสดงพยานหลักฐาน

- คู่กรณีมีสิทธิอ้างตนเอง บุคคลและหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นสมควร และมีสิทธิขอตรวจพยาน

หลักฐานและคัดสำเนาพยานหลักฐานของตนเองหรือของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง
 ๓. การทำการศาลในเวลาทำการได้ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด โดยให้คู่กรณี
 ยื่นบัญชีระบุพยานพร้อมแสดงเหตุผล ความจำเป็นในการอ้างพยานหลักฐาน
 และวิธีการได้มาซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าว คู่กรณีอาจยื่นบัญชีระบุพยาน
 เพิ่มเติมพร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นได้ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นสมควร
 และพยานหลักฐานใดที่คู่กรณีไม่ได้ยื่นบัญชีระบุพยานไว้ คู่กรณีไม่อาจ
 นำเข้าสู่การพิจารณาคดีได้ เว้นแต่ศาลรัฐธรรมนูญจะอนุญาตเพื่อประโยชน์
 แห่งความยุติธรรม (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๓)

- เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว
 และเป็นธรรม ศาลรัฐธรรมนูญอาจกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐาน
 ก่อนก็ได้ และต้องแจ้งคู่กรณีทราบล่วงหน้า ไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวัน
 นัดตรวจพยานหลักฐาน และก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐานดังกล่าวไม่
 น้อยกว่าเจ็ดวัน ให้คู่กรณียื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลรัฐธรรมนูญ และหากคู่
 กรณีจะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมต้องกระทำก่อนการตรวจพยานหลักฐาน
 เสร็จสิ้น การยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมภายหลังการตรวจพยานหลักฐาน
 เสร็จสิ้นจะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลรัฐธรรมนูญ โดยผู้ขอ
 ต้องแสดงเหตุอันสมควรว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้นหรือเป็น
 กรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๔)

- ในวันนัดตรวจพยานหลักฐานให้คู่กรณีนำพยาน
 หลักฐานทั้งหมดยื่นต่อศาลเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายมีโอกาสตรวจสอบพยาน
 หลักฐานดังกล่าว โดยศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการประจำคดีหรือตุลาการ
 คนใดคนหนึ่งที่ได้รับมอบหมายจะสอบถามคู่กรณีถึงความเกี่ยวข้องับ
 ประเด็นและความจำเป็นที่ต้องสืบพยานหลักฐานที่อ้างอิงตลอดจนการยอมรับ
 พยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่งแล้วจดบันทึกรายงานการพิจารณาคดีไว้ เมื่อ
 เสร็จแล้วศาลรัฐธรรมนูญจะกำหนดวันนัดสืบพยาน และแจ้งให้คู่กรณี

ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๕)

- การไต่สวนของศาลรัฐธรรมนูญ ให้คู่กรณี ชักถามเฉพาะประเด็นที่ศาลกำหนดและให้มีการสืบพยานหลักฐานที่คู่กรณี ไม่รับกัน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๖) ในการไต่สวนของศาล หากศาลเห็นว่าคดีได้มีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ ศาลจะงดการไต่สวนก็ได้ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๗) การไต่สวนพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ศาลกำหนดและกระทำเท่าที่จำเป็น และให้ศาลสอบถามพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญเอง โดยก่อนทำการไต่สวนให้ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงประเด็นและข้อเท็จจริงที่จะทำการไต่สวน แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้นโดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบคำถามของศาล ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจอนุญาตให้คู่กรณีชักถามพยานเพิ่มเติมตามประเด็นและข้อเท็จจริงที่ศาลกำหนดไว้ก็ได้ โดยให้ฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้ชักถามก่อน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๘)

๔.๑.๓ การให้โอกาสคู่กรณีสืบพยานที่อยู่นอกที่ทำการศาล

กล่าวคือ ศาลรัฐธรรมนูญอาจอนุญาตให้สืบพยานที่อยู่นอกที่ทำการศาลตามที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายร้องขอโดยระบบการประชุมทางวิดีโอได้ โดยให้ฝ่ายที่ร้องขอเป็นผู้ดำเนินการเพื่อจัดให้มีระบบดังกล่าวและเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนี้ทั้งหมด (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๙)

๔.๑.๔ การให้โอกาสคู่กรณีร้องขอให้มีการแถลงการณ์

เปิดคดีหรือปิดคดี คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมีสิทธิร้องขอให้มีการแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดี โดยให้กระทำได้ตามที่ศาลเห็นสมควร การแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีของคู่กรณีต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่ศาลเห็นสมควรให้กระทำด้วยวาจา การแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีด้วยวาจา ให้ผู้ร้องเป็นผู้แถลงก่อนและให้ผู้ถูกร้องแถลงในลำดับถัดไป การแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีด้วยวาจาของแต่ละฝ่าย ศาลจะชักถาม

ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากผู้แถลงในระหว่างการแถลง หรือภายหลังการแถลง ก็ได้ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๔๓)

๔.๒ การประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย

- ในการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย คู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้อง จะให้ข้อเท็จจริงหรือความเห็นแล้วแต่กรณีเป็นหนังสือ ก็ได้ โดยต้องได้รับอนุญาตจากศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๔๔)

- องค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาคดีและการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการไม่น้อยกว่าห้าคน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๔ วรรคแรก)

๕. การทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง

๕.๑ องค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาคดีและการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการไม่น้อยกว่าห้าคน ตุลาการซึ่งไม่ได้ร่วมในการพิจารณาคดีใด ย่อมไม่มีอำนาจในการทำคำวินิจฉัยคดีนั้น และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่มีบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๔)

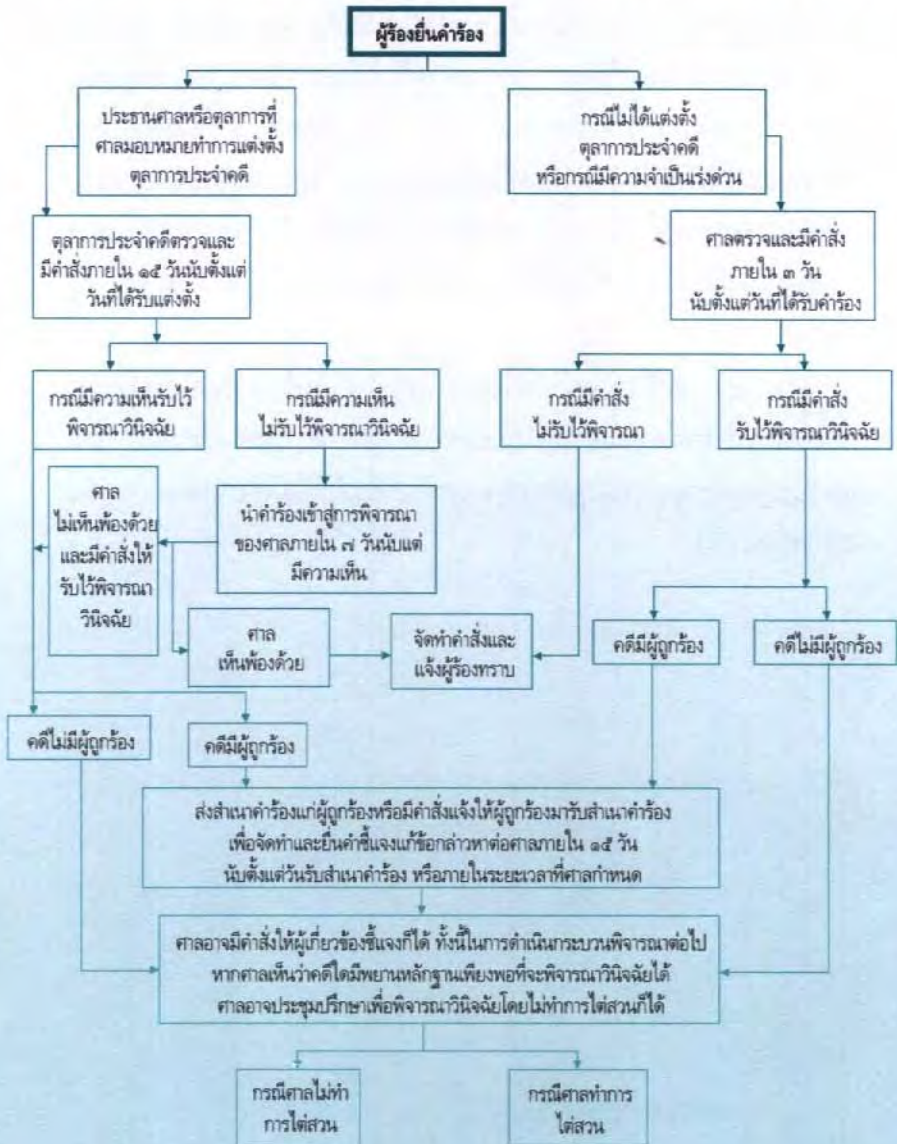
๕.๒ ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยในส่วนของตนเป็นหนังสือ พร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ เมื่อการลงมติเสร็จสิ้น ให้ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะจัดทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๕๔ วรรคแรก) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหาสรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๕๓ วรรคแรก) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและความเห็นในการวินิจฉัยของตุลาการที่เป็นองค์คณะทุกคน ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๕๔ วรรคสาม)

๕.๓ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้มีผลในวันอ่าน (ข้อกำหนด ๗ ข้อ ๕๕ วรรคสอง) ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยคำร้องที่มีคู่กรณี ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย แล้วแต่กรณี ทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มา ให้ศาลบันทึกไว้และให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นได้อ่าน โดยชอบแล้ว (ข้อกำหนด ๗ ข้อ ๕๕ วรรคสาม) ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยคำร้องที่ไม่มีผู้ถูกร้อง ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแก่ผู้ร้องและให้ถือว่าวันที่ศาลรัฐธรรมนูญลงมติซึ่งเป็นวันที่ปรากฏในคำวินิจฉัยเป็นวันอ่าน (ข้อกำหนด ๗ ข้อ ๕๕ วรรคสี่)

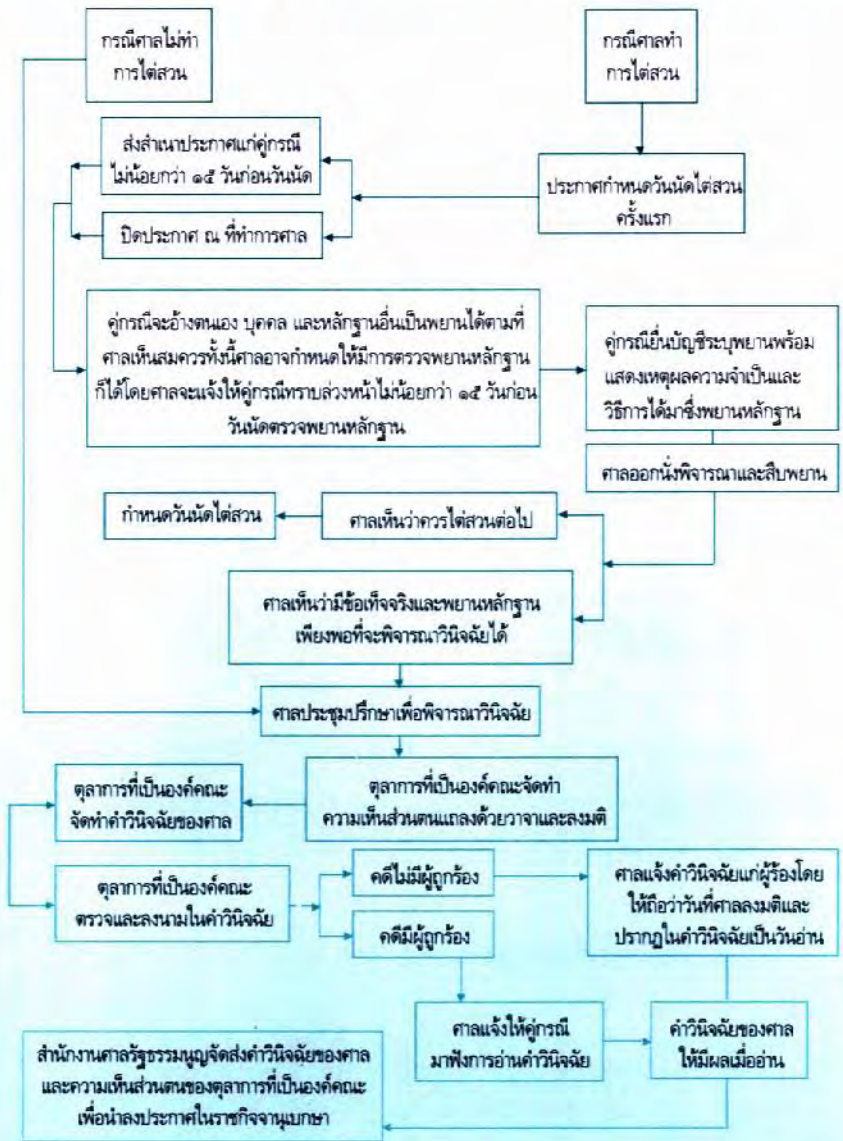
๕.๔ คำสั่งจำหน่ายคำร้อง และคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ต้องประกอบด้วยความเป็นมาโดยย่อของคำร้อง ความเห็นประกอบ และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง (ข้อกำหนด ๗ ข้อ ๕๖ วรรคแรก)

แผนภูมิแสดงกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ
ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐

แผนภูมิแสดงกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ (ต่อ)

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๗ กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ

การแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ต้องมาจากการเสนอของประธานศาลรัฐธรรมนูญและได้รับความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามที่กฎหมายบัญญัติ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระ มีฐานะเป็นกรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๔ ดังนี้

- (๑) รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ
- (๒) ศึกษาและรวบรวมข้อมูล คำสั่ง และคำวินิจฉัยต่าง ๆ เกี่ยวกับงานของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
- (๓) สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ
- (๔) ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย

วิสัยทัศน์และพันธกิจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๑. วิสัยทัศน์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เป็นองค์กรอำนาจการของศาลรัฐธรรมนูญที่มีระบบมาตรฐาน คุณภาพ และคุณธรรมในการปฏิบัติงานสูงสุด เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งสนับสนุนส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและการพัฒนาระบบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ

๒. พันธกิจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๑) ศึกษา วิเคราะห์ด้านคดีและกฎหมายเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) ดำเนินงานอำนาจการงานศาลรัฐธรรมนูญตามกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) สนับสนุนด้านการศึกษาวิจัยทางวิชาการ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) พัฒนาระบบบริหารจัดการสำนักงานและบุคลากร เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๕) เผยแพร่ ให้บริการข้อมูล ข่าวสาร องค์กรความรู้ การศึกษาต่อสาธารณะเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ งานศาลรัฐธรรมนูญ และการดำเนินกิจการของศาลรัฐธรรมนูญ

๓. เป้าประสงค์หลัก ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๓.๑ เป้าประสงค์หลัก

(๑) เพื่อให้การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของ

กฎหมายและการพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

(๒) เพื่อพัฒนากระบวนการพิจารณาวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

(๓) เพื่อพัฒนาขีดสมรรถนะขององค์กรคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และบุคลากรให้ได้คุณภาพและมาตรฐานในระดับเดียวกับองค์กรที่ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายในระดับนานาชาติ

๓.๒ ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การดำเนินงาน

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์หลักที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงรุกในการดำเนินงาน ๔ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่หนึ่ง : การพัฒนากระบวนการวินิจฉัยคดีและยกระดับมาตรฐานการพิจารณาคดีสู่ระดับสากล

ขอบเขต : เป็นยุทธศาสตร์หลักของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยการสร้างความพร้อมและเสริมสร้างความเข้มแข็งของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งการพัฒนาองค์กร บุคลากรและระบบการนั่งพิจารณาคดีเพื่อให้คู่กรณีได้รับการอำนวยความสะดวกจากศาลรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม ทำให้ประชาชนเชื่อมั่นและศรัทธาในศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีกลยุทธ์รองรับการดำเนินการ ดังนี้

(๑) พัฒนากระบวนการวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) พัฒนาขีดสมรรถนะองค์กรและบุคลากรที่อยู่ในกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) พัฒนางานวิจัยในการสนับสนุนกระบวนการวินิจฉัยคดี

และกิจการของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ยุทธศาสตร์ที่สอง : การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การพัฒนาประชาธิปไตยและการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญ

ขอบเขต : การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการพัฒนาประชาธิปไตยถือเป็นภารกิจหลักเช่นเดียวกัน จึงจำเป็นต้องให้ความรู้ความเข้าใจในด้านสิทธิและวิถีรักษาสหสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชนเพื่อให้สามารถปกป้องและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนตามที่กฎหมายให้การรับรองและคุ้มครอง ขณะเดียวกันประชาชนต้องทราบถึงภารกิจ หน้าที่ของศาลและช่องทาง วิธีการที่จะเข้ามาใช้บริการด้านการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งมีการดำเนินงานในการพัฒนาประชาธิปไตย โดยมีกลยุทธ์รองรับการดำเนินงาน ดังนี้

(๑) เผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในการปกป้องคุ้มครองสิทธิของประชาชน

(๒) สร้างจิตสำนึกและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ และการพัฒนาประชาธิปไตย

(๓) พัฒนาการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและการพัฒนาประชาธิปไตย

ยุทธศาสตร์ที่สาม : การพัฒนาองค์กรและบุคลากรสู่ความเป็นเลิศในระดับสากล

ขอบเขต : เพื่อให้การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ต่างๆ ประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องมีระบบสนับสนุนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการบริหารจัดการแนวใหม่เข้ามาเป็นเครื่องมือสำหรับช่วยในการดำเนินการกับต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับทิศทางการดำเนินงานของ

องค์กร โดยมีกลยุทธ์รองรับการดำเนินงาน ดังนี้

(๑) เสริมสร้างวัฒนธรรมและสร้างค่านิยมร่วมขององค์กร โดยยึดหลักธรรมาภิบาล และมุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

(๒) พัฒนาระบบงานให้มีคุณภาพมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ จากคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและหน่วยงานภายนอก

(๓) พัฒนาระบบฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนกระบวนการวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงการบริหารจัดการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) พัฒนาบุคลากรสู่ความเป็นเลิศ

(๕) พัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่สี่ : การเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอก ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ขอบเขต : เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ของศาลรัฐธรรมนูญ การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายจำเป็นต้องพัฒนาทั้งทางด้านวิชาการและทางด้านการปฏิบัติการ ซึ่งการพัฒนาทางวิชาการรวมทั้งการพัฒนาทางด้านการปฏิบัติการจำเป็นจะต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางด้านวิชาการและการปฏิบัติงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ โดยมีกลยุทธ์รองรับการดำเนินงาน ดังนี้

(๑) เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ศาลและหน่วยงานอื่น รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกประเทศ

(๒) ริเริ่มให้มีการจัดตั้งองค์กรความร่วมมือกับภาคี หรือ สมาคมระหว่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ

โครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

โครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เป็นไปตามประกาศศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๗ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๑ ตอนพิเศษ ๒๘ ก ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๗)

แผนภูมิแสดงโครงสร้างและ หน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ	สำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ	สำนักอำนวยการศาลรัฐธรรมนูญ
<ul style="list-style-type: none"> - สรุปคำแถลงการณ์คดี มีข้อเท็จจริงข้อกฎหมาย และการให้ความเห็นประกอบการวินิจฉัย โดยร่วมกันปฏิบัติเป็นกลุ่มทำงานหรือทีมงานในทุกคดี ควบคู่ไปกับสรุปสำนวนของกลุ่มงานคดี - จัดทำเอกสารค้นคว้า วิเคราะห์หรือให้ความเห็นทางวิชาการในงานคดีหรืองานอื่นใดตามที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย โดยปฏิบัติเป็นการเฉพาะตัวหรือปฏิบัติในลักษณะกลุ่มทำงานหรือทีมงาน - ตรวจสอบ สรุปย่อข้อวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ และบรรทัดฐานคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ผ่านการจัดทำของกลุ่มงานคดี - จัดทำบทความทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญ และบทความทางวิชาการอื่นในสาขากฎหมายมหาชนหรือประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งสิทธิและเสรีภาพของประชาชน - วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ - จัดทำคำชี้แจงผลสะท้อนจากการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชน และดำเนินการวิเคราะห์ข่าวสารที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำคำชี้แจงให้ทันทั่วถึงและเกิดผลดีต่อการทำความเข้าใจ - ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้บังคับบัญชามอบหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - เสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งการของประธานศาลรัฐธรรมนูญในการกำหนดนโยบาย การประสานนโยบาย เรื่อง และปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบปฏิบัติราชการที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของประธานศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายประธานศาลรัฐธรรมนูญ - ประสานงานกับคณะรัฐมนตรี รัฐบาล หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม องค์การและสถาบันต่างๆ เพื่อให้ราชการศาลรัฐธรรมนูญดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย - ค้นคว้าทางวิชาการและดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายระเบียบ ข้อกำหนด คำแนะนำของประธานศาลรัฐธรรมนูญ หรือปัญหาที่ประชาชนและข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญร้องทุกข์หรือร้องเรียนต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญและคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ - ดำเนินการเกี่ยวกับคดีหรือคำร้องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของประธานศาลรัฐธรรมนูญ - ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการประธานศาลรัฐธรรมนูญ และคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรืองานอื่นใดตามที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญ และคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย - ดำเนินการเกี่ยวกับงานพระราชพิธี รัฐพิธีและพิธีการต่างๆ ของประธานศาลรัฐธรรมนูญ และคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ - งานพิธีการของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ - จัดพิธีการเนื่องในโอกาสต่างๆ และประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าร่วมพิธีของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ - จัดบุคคลเข้าเฝ้าฯ และเข้าร่วมในพระราชพิธีต่างๆ - ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น - ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - งานสารบรรณของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ - งานบริหารงานทั่วไป - งานเลขานุการนักบริหาร - งานการประชุมตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเชิงบริหาร และ อ.ศร. - ศึกษาวิเคราะห์ที่ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเชิงบริหารและ อ.ศร. - งานบริหารบุคคลของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ข้าราชการและลูกจ้างของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ - ปฏิบัติงานสนับสนุนวิชาการส่งเสริมประสิทธิภาพงานศาลรัฐธรรมนูญ - งานสถานที่และยานพาหนะ - งานบัญชีการเงินและพัสดุ - งานสวัสดิการ - งานประชาสัมพันธ์ และโสตทัศนอุปกรณ์ - งานจัดเก็บภาพถ่ายวิดีโอ และเทปบันทึกเสียง การเผยแพร่ข่าวของสื่อมวลชน การออกนงัพิจารณาและการประชุมที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ - ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

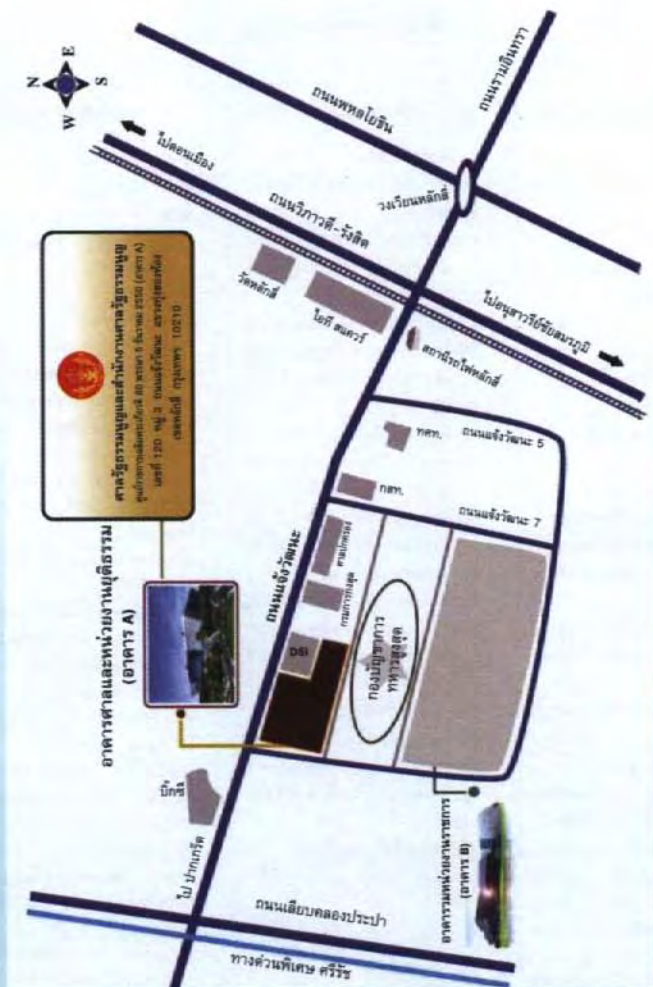
แผนภูมิแสดงโครงสร้างและ หน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (ต่อ๒)

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ศูนย์เทคโนโลยีและสารสนเทศ	กลุ่มงานคดี ๑-๘	สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา
<ul style="list-style-type: none"> - งานนโยบายและแผนของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ - งานงบประมาณ - คิดค้นประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายและแผน - งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศกฎหมายรัฐธรรมนูญ - งานพัฒนาระบบสารสนเทศ - งานบริการสารสนเทศ - งานข้อมูลกฎหมายรัฐธรรมนูญไทยและต่างประเทศ - งานข้อมูลกฎหมายไทย - งานจดหมายเหตุศาลรัฐธรรมนูญ - งานสิ่งพิมพ์ของศาลรัฐธรรมนูญ - งานจัดเก็บร่างและหรือคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ - งานบริการเอกสารจดหมายเหตุ - งานจัดเก็บและดูแลรักษาพิพิธภัณฑ์ศาลรัฐธรรมนูญ - งานบริการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ศาลรัฐธรรมนูญ - งานระบบสารสนเทศ - งานควบคุม ดูแล บำรุงรักษาระบบคอมพิวเตอร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ - งานบริการการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ - งานดูแล บำรุง รักษา ระบบเสียงและภาพห้องประชุมสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ห้องพิจารณาคดี และห้องประชุมวินิจฉัย - ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - งานพิจารณาคำร้อง - งานตรวจสอบวิเคราะห์คดีหรือคำร้อง - งานสารบบคดี - งานสรุปสำนวนและตรวจสอบสำนวน - งานประสานองค์การที่เกี่ยวข้องกับคำร้อง - งานค้นคว้าข้อมูลหมาย ย่อข้อมูลหมายที่เกี่ยวข้องเสนอศาลรัฐธรรมนูญ - ปฏิบัติงานนิติกรประจำองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ - ปฏิบัติงานหน้าบัลลังก์ - งานเลขานุการในที่ประชุมเชิงคดีของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ - งานวิเคราะห์วิจัยเพื่อพัฒนาระบบการพิจารณาและระบบงานคดีหรือคำร้องของศาลรัฐธรรมนูญ - ดำเนินการยกร่างคำวินิจฉัยกลางตามมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ - ดำเนินการยกร่างคำวินิจฉัยในส่วนที่มีไขการวินิจฉัยคดีหรือคำร้อง - งานตรวจทานร่างคำวินิจฉัย - งานจัดทำต้นฉบับคำวินิจฉัยกลางของศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประกาศในราชกิจจานุเบกษา - ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ - ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาคำร้องหรือคดีรัฐธรรมนูญเพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขรัฐธรรมนูญ - สร้างขึ้นและนำเสนอ รวมทั้งเผยแพร่และพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ คดีรัฐธรรมนูญและศาลรัฐธรรมนูญ - งานวิชาการสนับสนุนศาลรัฐธรรมนูญ - งานฝึกอบรมและสัมมนาทางวิชาการ - งานวารสารศาลรัฐธรรมนูญและเอกสารจดหมายเหตุเฉพาะ - งานเลขานุการคณะที่ปรึกษาสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญด้านวิจัยและวิชาการและคณะผู้ทรงคุณวุฒิ - ผลิตบทความทางวิชาการ / การจัดทำหนังสือรวมคำวินิจฉัย - จัดทำคำชี้แจงสาธารณะเกี่ยวกับภาควิชาการ วิจัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากหลักวิชาการและรัฐธรรมนูญ - รวบรวมคำพิพากษาวิจารณ์ ผลการศึกษา คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพัฒนากระบวนการพิจารณา - ร่วมมือกับองค์กรเอกชนหรือสถาบันการศึกษาในการดำเนินงานทางวิชาการ - จัดหาทุนสนับสนุนการวิจัยและวิชาการที่เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ การฝึกอบรมและศึกษาคณะของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในต่างประเทศ - งานเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนทั่วประเทศ - งานแปลคำวินิจฉัย - งานวิเทศสัมพันธ์ - งานศาลรัฐธรรมนูญระหว่างประเทศ - ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ที่มา : ประกาศศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๙ (ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ ๑๒๑ ตอนที่ ๒๘ ก ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๙)

ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ

- ศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ (อาคาร A)
เลขที่ ๑๒๐ หมู่ ๓ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง
เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐

ภาคผนวก

เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๘๖ ก

หน้า ๑๔
ราชกิจจานุเบกษา

๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๐

ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ

ว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย

พ.ศ. ๒๕๕๐

โดยที่มาตรา ๓๐๐ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๘ เป็นศาลรัฐธรรมนูญ จึงอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๐๐ วรรคห้า กำหนดวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อกำหนดนี้เรียกว่า “ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐”

ข้อ ๒ ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกข้อกำหนดคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่าด้วยองค์คณะในการพิจารณาพิพากษา วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๔๘

ข้อ ๔ ในข้อกำหนดนี้

“ศาล” หมายความว่า ศาลรัฐธรรมนูญ หรือคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

“ตุลาการ” หมายความว่า ประธานศาลรัฐธรรมนูญ หรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

“ตุลาการประจำคดี” หมายความว่า ตุลาการซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าของสำนวนเป็นรายคดี

“คดี” หมายความว่า เรื่องที่เสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

“คำร้อง” หมายความว่า คำร้องที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัย

“คู่กรณี” หมายความว่า ผู้ร้องและผู้ถูกร้อง

“ผู้ร้อง” หมายความว่า ผู้มีสิทธิเสนอคดีต่อศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

“ผู้ถูกร้อง” หมายความว่า ผู้ถูกกล่าวหาตามคำร้องของผู้ร้อง

“ผู้เกี่ยวข้อง” หมายความว่า หัวหน้างาน คณะบุคคล หรือบุคคลที่มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับคดี

“กระบวนการพิจารณา” หมายความว่า การพิจารณาคดีหรือการกระทำใด ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับคดีซึ่งกระทำโดยคู่กรณี หรือโดยศาล หรือตามคำสั่งศาลไม่ว่าการนั้นจะเป็นโดยคู่กรณีฝ่ายหนึ่งกระทำต่อศาล หรือต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือศาลกระทำต่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

หน้า ๑๕

เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๕๖ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๐

หรือทุกฝ่าย รวมถึงการส่งคำร้อง การไต่สวน การพิจารณาคดี และการลงมติ ตลอดจนการปฏิบัติ
ตามอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

“การพิจารณาคดี” หมายความว่า การไต่สวน หรือการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย

“การไต่สวน” หมายความว่า การตรวจพยานหลักฐาน การนั่งพิจารณา หรือการสืบพยาน

ข้อ ๕ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญรักษาการตามข้อกำหนดนี้ และให้มีอำนาจออกกระเบื้อง
หรือประกาศโดยความเห็นชอบของศาลเพื่อปฏิบัติกรให้เป็นไปตามข้อกำหนดนี้

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๖ วิธีพิจารณาตามที่กำหนดในข้อกำหนดนี้ให้ใช้ระบบไต่สวน
วิธีพิจารณาใดซึ่งข้อกำหนดนี้มีไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้และไม่ขัดต่อข้อกำหนดนี้

ข้อ ๗ ระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดนี้หรือตามที่ศาลกำหนด เมื่อศาล
เห็นสมควรหรือเมื่อคู่กรณีร้องขอ ศาลมีอำนาจยื่นหรือขยายได้ตามความจำเป็นเพื่อประโยชน์
แห่งความยุติธรรม เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะกำหนดระยะเวลาไว้เป็นการเฉพาะ

ข้อ ๘ ศาลมีอำนาจออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจ่าย

(๑) ค่าบ่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ แก่บุคคลใดที่ศาล
เรียกมาให้ข้อมูล ให้ความเห็น หรือเบิกความ

(๒) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเอกสารหรือการดำเนินการใด
เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาของศาล

ข้อ ๙ แบบพิมพ์ที่ใช้ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล กำหนดให้ใช้เพื่อการใด
มีรูปแบบ ขนาดและข้อความอย่างไร ให้เป็นไปตามท้ายข้อกำหนดนี้

ข้อ ๑๐ คูลาการอาจถูกคัดค้านได้ในเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับคำร้องที่ขอให้วินิจฉัย
- (๒) เป็นหรือเคยเป็นสามีหรือภริยา หรือญาติของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คือ เป็นบุพการีหรือ
ผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใด ๆ หรือเป็นที่นั่งหรือลูกที่ลูกนั้นนั่งได้เพียงสามชั้น หรือเป็นญาติทาง
การสมรสนับได้เพียงสองชั้น

(๓) เคยถูกอ้างเป็นพยาน โดยที่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ เว้นแต่เคยมีส่วนร่วมในวิธีพิจารณาคดีตามกระบวนการทางนิติบัญญัติ หรือเคยแสดงความเห็นในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญมีความรู้เป็นพิเศษในปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค้ำร้องนั้น

(๔) เป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาก่อน

(๕) เป็นกรรมการกฤษฎีกาหรืออนุญาโตตุลาการซึ่งพิจารณาค้ำร้องในเรื่องเดียวกันนั้นมาก่อน

(๖) มีคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาที่ตุลาการนั้นเอง สามปี ภริยา หรือญาติ สืบศาลพิทตรงขึ้นไปหรือลงมาของตุลาการนั้นฝ่ายหนึ่ง พิพาทกับคู่กรณี สามปี ภริยา หรือญาติสืบศาลพิทตรงขึ้นไปหรือลงมาของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อ ๑๑ เมื่อมีเหตุที่จะคัดค้านอย่างใดอย่างหนึ่งตามข้อ ๑๐ เกิดขึ้นแก่ตุลาการคนใด ตุลาการนั้นเองจะแถลงต่อศาลแสดงเหตุที่ตนอาจถูกคัดค้าน แล้วขออนุญาตออกจากการพิจารณาคดีนั้นก็ได้

ข้อ ๑๒ เมื่อมีเหตุที่ตุลาการอาจถูกคัดค้านได้ตามข้อ ๑๐ คู่กรณีหรือผู้เกี่ยวข้องอาจยกข้อคัดค้านขึ้นอ้างโดยที่เป็นค้ำร้องคัดค้านยื่นต่อศาลได้ ไม่ว่าในเวลาใด ๆ ก่อนมีคำวินิจฉัยหรือคำสั่งชี้ขาด

เมื่อมีการยื่นคำร้องคัดค้านตามวรรคหนึ่ง ให้ตุลาการซึ่งถูกคัดค้านงดการปฏิบัติหน้าที่ไว้จนกว่าศาลจะได้มีการชี้ขาดในเรื่องที่คัดค้านนั้น

การกระทำใด ๆ ของตุลาการซึ่งถูกคัดค้านที่ได้ดำเนินไปก่อนมีเหตุที่อาจถูกคัดค้านนั้น ย่อมสมบูรณ์ไม่เสียไปเพราะเหตุที่ศาลมีคำสั่งขอยกคำร้องคัดค้าน เว้นแต่ศาลจะกำหนดเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๑๓ เมื่อมีการยื่นคำร้องคัดค้านตุลาการคนใด และตุลาการซึ่งถูกคัดค้านไม่ขออนุญาตออกจากการพิจารณาคดีนั้น ให้ศาลพิจารณาค้ำร้องคัดค้านและบันทึกคำชี้แจงของตุลาการซึ่งถูกคัดค้าน โดยอาจฟังคำแถลงของคู่กรณีและตุลาการซึ่งถูกคัดค้าน รวมทั้งพยานหลักฐานอื่นตามที่เห็นสมควร แล้วออกคำสั่งขอยกหรือยกเสียซึ่งคำร้องคัดค้านนั้น คำสั่งดังกล่าวให้เป็นที่สุด

เมื่อศาลต้องพิจารณาตามวรรคหนึ่ง ตุลาการซึ่งถูกคัดค้านจะร่วมพิจารณาหรือออกเสียงลงคะแนนชี้ขาดคำร้องคัดค้านมิได้

การชี้ขาดคำร้องคัดค้านตามวรรคหนึ่งให้ถือตามคะแนนเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ถือตามคำร้องคัดค้าน

ข้อ ๑๔ ตุลาการจะขออนุญาตจากพิชการภาคีหรือการทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่งคดีใดมิได้ เว้นแต่มีเหตุที่อาจถูกคัดค้านตามข้อ ๑๐ เหตุสุดวิสัย เหตุจำเป็นอันอันมิอาจก้าวล่วงได้ หรือเหตุอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร

หน้า ๑๑

เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๘๖ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๐

ข้อ ๑๕ ในการพิจารณาคดี ให้ศาลมีอำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณาคดี การให้บุคคลใดซึ่งฝ่าฝืนออกไปนอกสถานที่พิจารณาและให้กระทำการใด ๆ เพื่อให้การพิจารณาคดีดำเนินไปโดยสงบเรียบร้อย และรวดเร็ว รวมทั้งออกระเบียบเพิ่มเติมเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

ข้อ ๑๖ การรักษาระเบียบและความเรียบร้อยในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาในที่ทำการศาล หรือบริเวณที่ทำการศาล หรือเข้าฟังการไต่สวนของศาล ตลอดจนมารยาทของบุคคล เช่นว่านี้ ให้เป็นไปตามระเบียบของศาล

หมวด ๒

อำนาจศาล

ข้อ ๑๗ ศาลมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดี ดังต่อไปนี้

(๑) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า มติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่คนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามมาตรา ๖๕ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ

(๒) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการโดยใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๖๘ ของรัฐธรรมนูญ

(๓) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ตามมาตรา ๘๑ ของรัฐธรรมนูญ

(๔) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยคำร้องอุทธรณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่คัดค้านว่า มติของพรรคการเมืองที่ให้คนพ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้นมีลักษณะเป็นการขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามมาตรา ๑๐๖ (๑) ของรัฐธรรมนูญ

(๕) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ตามมาตรา ๑๔๑ ของรัฐธรรมนูญ

(๖) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือ ร่างพระราชบัญญัติใดที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาเห็นว่า คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ตามมาตรา ๑๔๐ และมาตรา ๑๔๘ ของรัฐธรรมนูญ

(๗) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ตามมาตรา ๑๕๐ ของรัฐธรรมนูญ หรือร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาลงมติยื่นขึ้นตามมาตรา ๑๕๑ ของรัฐธรรมนูญ ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้น ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๑๕๔ ของรัฐธรรมนูญ

(๘) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภาแล้วแต่กรณี ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๑๕๕ ของรัฐธรรมนูญ

(๙) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือคณะกรรมการธิการ มีการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ตามมาตรา ๑๖๘ วรรคเจ็ดของรัฐธรรมนูญ

(๑๐) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามมาตรา ๑๗๒ ของรัฐธรรมนูญ

หน้า ๑๕

เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๕๖ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๐

(๑๑) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า การตราพระราชกำหนด ไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๑๘๕ ของรัฐธรรมนูญ

(๑๒) คดีที่ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศ อย่างมีนัยสำคัญ ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ตามมาตรา ๑๘๐ ของรัฐธรรมนูญ

(๑๓) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร จะใช้บังคับแก่คดีใด จัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๑๑ ของรัฐธรรมนูญ

(๑๔) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดจัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตามคำร้องของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ตามมาตรา ๒๑๒ ของรัฐธรรมนูญ

(๑๕) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า กรณีมีความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีใช้ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร ตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป ตามมาตรา ๒๑๔ ของรัฐธรรมนูญ

(๑๖) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า กรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม หรือกระทำการอันต้องห้าม ตามมาตรา ๒๑๓ ของรัฐธรรมนูญ

(๑๗) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยสั่งยุบพรรคการเมืองที่ถือว่ากระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๘ ของรัฐธรรมนูญ และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมือง ตามมาตรา ๒๑๗ ของรัฐธรรมนูญ

(๑๘) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ คำคำร้องของผู้ตรวจการแผ่นดิน ตามมาตรา ๒๔๕ (๑) ของรัฐธรรมนูญ

(๑๙) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ คำคำร้องของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามมาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๒) ของรัฐธรรมนูญ

หน้า ๒๐
เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๘๖ ก ราชกิจจานุเบกษา ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๐

(๒๐) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยกรณีที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นที่บัญญัติให้เป็นอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาล

หมวด ๓

การยื่น การถอน และการจำหน่ายคำร้อง

ข้อ ๑๘ คำร้องตามข้อ ๑๗ ต้องทำเป็นหนังสือ ใช้ถ้อยคำสุภาพ และอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง
- (๒) ระบุว่าตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง
- (๓) ระบุว่าเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ พร้อมทั้งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง
- (๔) คำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างไรพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดเจน
- (๕) ลงลายมือชื่อผู้ร้อง แต่ในกรณีที่เป็นการทำและยื่นหรือส่งคำร้องแทนผู้อื่น ต้องแนบ

ใบมอบฉันทะให้ทำการดังกล่าวด้วย

คำร้องที่มีได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามความในวรรคหนึ่ง ศาลหรือตุลาการประจำคดีอาจมีคำสั่งให้ปฏิบัติให้ถูกต้องภายในเวลาที่กำหนด ถ้ามิได้ปฏิบัติก็ให้ศาลมีคำสั่งไม่รับคำร้องนั้น

การจัดทำ การยื่น และรายละเอียดของคำร้อง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ศาลกำหนด

ข้อ ๑๘ ให้นำความในข้อ ๑๘ มาใช้บังคับแก่คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาโดยอนุโลม

ข้อ ๒๐ การยื่นคำร้องคือศาลตามข้อ ๑๗ ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ข้อกำหนดนี้ และกฎหมายอื่นที่บัญญัติให้เป็นอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาล

การยื่นคำร้องตามข้อ ๑๗ (๕) ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ยื่นคำร้องพร้อมเอกสารประกอบตามที่ศาลกำหนด

การยื่นคำร้องตามข้อ ๑๗ (๑๓) ให้ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร ที่จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดี ส่งความเห็นหรือคำโต้แย้งของคู่ความพร้อมด้วยเหตุผลไปยังสำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลปกครอง หรือกรมพระธรรมนูญ แล้วแต่กรณี เพื่อส่งให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย

หน้า ๒๑

เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๕๖ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๐

ข้อ ๒๑ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้

การใช้สิทธิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นกรณีที่ไม้อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว ทั้งนี้ ตามมาตรา ๒๑๑ มาตรา ๒๔๕ (๑) และมาตรา ๒๕๖ วรรคหนึ่ง (๒) ของรัฐธรรมนูญ

ข้อ ๒๒ การยื่นคำร้องของบุคคลตามข้อ ๒๑ นอกจากต้องดำเนินการตามข้อ ๑๘ แล้ว ให้ระบุเหตุที่ไม้อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้วด้วย

ข้อ ๒๓ คำร้องที่ได้ยื่นต่อศาล ก่อนที่ศาลมีคำวินิจฉัยหรือมีคำสั่ง ถ้าผู้ร้องตาย หรือมีการขอถอนคำร้อง หรือศาลเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์แก่คดี ศาลอาจพิจารณาสั่งจำหน่ายคำร้องนั้นก็ได้

กรณีที่ผู้ร้องไม่ดำเนินกระบวนการพิจารณาตามคำสั่งศาลหรือตุลาการประจำคดีภายในเวลาที่กำหนดโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ถือว่าเป็นการทิ้งคำร้อง และศาลอาจพิจารณาสั่งจำหน่ายคำร้องนั้นก็ได้

หมวด ๔

องค์คณะและวิธีพิจารณา

ข้อ ๒๔ องค์คณะของศาลในการพิจารณาคดีและการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการไม่น้อยกว่าห้าคน

ตุลาการซึ่งไม่ได้ร่วมในการพิจารณาคดีใด ย่อมไม่มีอำนาจในการทำคำวินิจฉัยคดีนั้น

คำวินิจฉัยของศาลให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่มีบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญ

ข้อ ๒๕ กรณีมีคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยเรื่องใด ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญแต่งตั้งตุลาการไม่น้อยกว่าสามคน เป็นตุลาการประจำคดี เว้นแต่กรณีตามข้อ ๑๖ (๕) และ (๖) หรือกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ประธานศาลรัฐธรรมนูญอาจไม่แต่งตั้งตุลาการประจำคดีก็ได้

ในกรณีที่ไม่มีประธานศาลรัฐธรรมนูญ หรือประธานศาลรัฐธรรมนูญไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ศาลมอบหมายตุลาการคนใดคนหนึ่งทำหน้าที่แต่งตั้งตุลาการประจำคดีแทน

ให้ตุลาการประจำคดีตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าของสำนวน มีอำนาจพิจารณารับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามข้อ ๒๖ และออกคำสั่งใด ๆ ซึ่งมีขึ้นเป็นไปในทางวินิจฉัยชี้ขาดคดีคำสั่งของตุลาการประจำคดีให้ถือเสียงข้างมาก

ข้อ ๒๖ กรณีมีคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยตามข้อ ๑๗ (๕) หรือ (๘) หรือกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนตามที่ศาลเห็นสมควร และศาลไม่ได้แต่งตั้งตุลาการประจำคดีไว้ ให้ศาลตรวจและมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง

ข้อ ๒๗ ให้ตุลาการประจำคดีตามข้อ ๒๕ มีอำนาจตรวจและมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง

กรณีตุลาการประจำคดีมีความเห็นควรสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ให้เสนอศาลพิจารณภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่มีความเห็น หากศาลเห็นฟ้องด้วยให้จัดทำเป็นคำสั่งของศาล

หากศาลไม่เห็นฟ้องด้วยกับความเห็นของตุลาการประจำคดีตามวรรคสอง ให้ดำเนินการตามความเห็นของศาล

ข้อ ๒๘ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลหรือตุลาการประจำคดี แล้วแต่กรณี อาจมีคำสั่งให้คู่กรณีที่ตั้งำเนินกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้อง ดำเนินกระบวนการให้ถูกต้องได้ภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่เห็นสมควร

ข้อ ๒๙ เมื่อศาลหรือตุลาการประจำคดี แล้วแต่กรณี มีคำสั่งรับคำร้องที่มีคู่กรณีไว้พิจารณาวินิจฉัย ให้ส่งสำเนาคำร้องแก่คู่ถูกร้อง หรือมีคำสั่งแจ้งคู่ถูกร้องมารับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

เมื่อคู่ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้อง ให้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

กรณีคู่ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด หรือไม่รับสำเนาคำร้องภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

ข้อ ๓๐ ผู้ร้องจะแก้ไขเพิ่มเติมคำร้อง หรือคู่ถูกร้องจะแก้ไขเพิ่มเติมคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา จะกระทำได้ต้องเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลและต้องเป็นสาระสำคัญอันควรแก่การแก้ไขเพิ่มเติมและเกี่ยวข้องกับเรื่องเดิม โดยให้ทำเป็นคำร้องขอขึ้นต่อศาล

ข้อ ๓๑ การส่งคำร้อง ประกาศ หรือเอกสารอื่นใด ให้ส่งแก่คู่กรณีหรือผู้เกี่ยวข้อง ณ ภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ปกติ หรือสถานที่ติดต่อแห่งใดแห่งหนึ่งตามที่คู่กรณีหรือผู้เกี่ยวข้องได้แจ้งไว้ในกรณีไม่อาจดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ศาลหรือตุลาการประจำคดี แล้วแต่กรณี มีอำนาจสั่งให้นำเอกสารดังกล่าว ปิดไว้ ณ ที่ทำการศาล หรือสถานที่ตามวรรคหนึ่ง หรือให้ประกาศโดยวิธีอื่นใด

หน้า ๒๓

เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๕๖ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๐

ตามที่ศาลหรือตุลาการประจำคดีเห็นสมควร และการปิดหรือการประกาศดังกล่าว ให้ถือว่าได้มีการส่งเอกสารโดยชอบแล้วนับแต่วันปิดหรือประกาศ

ข้อ ๑๒ ในการพิจารณาคดีของศาล หากศาลเห็นว่าคดีใดมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ ศาลอาจประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัยโดยไม่ทำการไต่สวนก็ได้

การไต่สวนของศาล ให้กระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณที่ทำการศาล หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ศาลมีอำนาจกำหนดบุคคลที่มีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้

เมื่อศาลประกาศกำหนดวันนัดไต่สวนครั้งแรก ให้ส่งสำเนาประกาศแก่คู่กรณี ไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันนัด ส่วนกำหนดวันนัดไต่สวนครั้งต่อไป ให้เป็นไปตามที่ศาลกำหนด

ประกาศตามวรรคสาม ให้ปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการศาล

ข้อ ๑๓ คู่กรณีจะอ้างตนเอง บุคคลและหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาลเห็นสมควร และมีสิทธิขอตรวจพยานหลักฐานและคัดสำเนาพยานหลักฐานของตนเองหรือของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งนั้น ณ ที่ทำการศาลในเวลาทำการได้ตามที่ศาลกำหนด

การอ้างพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้คู่กรณียื่นบัญชีระบุพยานพร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นในการอ้างพยานหลักฐาน และวิธีการได้มาซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าว

คู่กรณีอาจยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมพร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นได้ตามที่ศาลเห็นสมควร พยานหลักฐานใดที่คู่กรณีไม่ได้ยื่นบัญชีระบุพยานไว้ คู่กรณีไม่อาจนำเข้าสู่การพิจารณาคดีได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาตเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ข้อ ๑๔ เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ศาลอาจกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนก็ได้ และให้แจ้งคู่กรณีทราบล่วงหน้า ไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐาน

ก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ให้คู่กรณียื่นบัญชีระบุพยานตามข้อ ๑๓ วรรคสอง ต่อศาลพร้อมสำเนาจำนวนเพียงพอตามที่ศาลกำหนด และหากคู่กรณียื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมต้องกระทำก่อนการตรวจพยานหลักฐานเสร็จสิ้น

การยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม เมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามวรรคสองจะกระทำได้คือเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล โดยผู้ขอต้องแสดงเหตุผลสมควรว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้นหรือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ข้อ ๓๕ ในวันนัดตรวจพยานหลักฐาน ให้ผู้กรณินำพยานหลักฐานทั้งหมดยื่นต่อศาล เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายมีโอกาสตรวจสอบพยานหลักฐานดังกล่าว หากฝ่ายใดไม่อาจยื่นพยานหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของตนต่อศาลในวันนัดตรวจพยานหลักฐานได้ อันเนื่องจากสภาพและความจำเป็นแห่งพยานหลักฐานนั้น ศาลอาจมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ในวันนัดตรวจพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลหรือตุลาการประจำคดีหรือตุลาการคนใดคนหนึ่งที่ได้รับมอบหมายสอบถามผู้กรณินถึงความเกี่ยวข้องกับประเด็นและความจำเป็นที่ต้องสืบพยานหลักฐานที่อ้างถึงตลอดจนการยอมรับพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่งแล้วจึงบันทึกรายงานการพิจารณาคดีไว้ เมื่อเสร็จแล้วให้ศาลกำหนดวันนัดสืบพยาน และแจ้งให้ผู้กรณิทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ข้อ ๓๖ การไต่สวนของศาลให้ผู้กรณิซักถามเฉพาะประเด็นที่ศาลกำหนดและให้มีการสืบพยานหลักฐานที่ผู้กรณิไม่รับกัน

ถ้าผู้กรณิฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันไต่สวน ให้ศาลดำเนินกระบวนการต่อไป

ข้อ ๓๗ ในการไต่สวนของศาล หากศาลเห็นว่าคดีมีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ ศาลจะงดการไต่สวนก็ได้

ข้อ ๓๘ การไต่สวนพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ศาลกำหนดและกระทำเท่าที่จำเป็น

การไต่สวนพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ศาลสอบถามพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญเอง ก่อนทำการไต่สวนให้ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงประเด็นและข้อเท็จจริงที่จะทำการไต่สวนแล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้น โดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบคำถามของศาล

เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจอนุญาตให้ผู้กรณิซักถามพยานเพิ่มเติมตามประเด็นและข้อเท็จจริงที่ศาลกำหนดไว้ก็ได้ โดยให้ฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้ซักถามก่อน

ข้อ ๓๙ ศาลอาจอนุญาตให้สืบพยานที่อยู่นอกที่ทำการศาลตามที่ผู้กรณิฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายร้องขอโดยระบบการประชุมทางวิดิทัศน์ได้ โดยให้ฝ่ายที่ร้องขอเป็นผู้ดำเนินการเพื่อจัดให้มีระบบดังกล่าวและเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนี้ทั้งหมด

การสืบพยานตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่ากระทำในห้องพิจารณาของศาล

ข้อ ๔๐ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร หรือในกรณีที่ผู้กรณิฝ่ายที่อ้างพยานนั้นร้องขอและศาลอนุญาต ศาลอาจกำหนดให้พยานบุคคลที่ต้องมาเบิกความ เสนอบันทึกถ้อยคำยื่นข้อเท็จจริงหรือ

หน้า ๒๕

เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๕๖ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๐

ความเห็นล่วงหน้าต่อศาล ตามประเด็นที่ศาลกำหนดหรือที่คู่กรณีฝ่ายที่ร้องขอกำหนดและศาลอนุญาต โดยให้ส่งต้นฉบับบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้าต่อศาล และสำเนาแก่คู่กรณีฝ่ายอื่นทราบก่อนวันนัดสืบพยานบุคคลนั้นไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

คู่กรณีที่เกิดใจคัดค้านข้อเท็จจริงในบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้าดังกล่าวในประเด็นใด ให้ทำคำคัดค้านเป็นหนังสือยื่นต่อศาลก่อนวันนัดสืบพยานบุคคลนั้นไม่น้อยกว่าสามวัน มิฉะนั้น ให้ถือว่าไม่คิดใจคัดค้าน

ในวันนัดสืบพยาน ให้พยานรับรองบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้า แล้วตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของศาลและคู่กรณีฝ่ายอื่นตามประเด็นที่เสนอต่อศาลตามความในวรรคสอง และศาลอนุญาต หากพยานไม่มาศาล หรือมาศาล แต่ไม่ยอมตอบข้อซักถาม ให้ศาลปฏิเสธที่จะรับฟังบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้าของพยานบุคคลนั้นเป็นพยานหลักฐานในคดี เว้นแต่มีพยานหลักฐานอื่นประกอบและศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะรับฟังบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้าของพยานบุคคลนั้นประกอบพยานหลักฐานอื่นนั้นก็ได้

พยานบุคคลใดยื่นบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้าตามวรรคหนึ่งต่อศาลแล้ว จะขอลอนบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้านั้นมิได้ และเมื่อพยานรับรองบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้าแล้ว ให้ถือว่าบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้านั้นเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความของพยาน

ข้อ ๔๑ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร หรือในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายที่อ้างพยานนั้นร้องขอและศาลอนุญาต ศาลอาจกำหนดให้พยานบุคคลใดเสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นต่อศาลตามประเด็นที่ศาลกำหนด แทนการมาเบิกความโดยพยานไม่ต้องมาศาลภายในเจ็ดวันนับแต่วันทราบคำสั่งศาลก็ได้

ให้ศาลส่งสำเนารับบันทึกคำพยานตามวรรคหนึ่งให้คู่กรณีทราบหรือมีคำสั่งแจ้งให้คู่กรณีรับสำเนารับบันทึกคำพยานภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด และหากคู่กรณีเกิดใจคัดค้านข้อเท็จจริงในบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นดังกล่าวในประเด็นใด ให้ทำคำคัดค้านเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในสามวันนับแต่วันได้รับสำเนารับบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นนั้น มิฉะนั้น ให้ถือว่าไม่คิดใจคัดค้าน

ศาลอาจนัดให้พยานมาศาลเพื่อตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของศาล หรือของคู่กรณี ตามประเด็นที่เสนอต่อศาลตามความในวรรคสองและศาลอนุญาต ในกรณีเช่นนี้ ถ้าพยานบุคคลนั้นไม่มาศาล หรือมาศาล แต่ไม่ยอมตอบข้อซักถาม ให้ศาลปฏิเสธที่จะรับฟังบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของพยานบุคคลนั้นเป็นพยานหลักฐานในคดี เว้นแต่มีพยานหลักฐานอื่นประกอบและศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะรับฟังบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของพยานบุคคลนั้นประกอบพยานหลักฐานอื่นนั้นก็ได้

ข้อ ๔๒ ระหว่างการไต่สวนของศาลให้ศาลบันทึกรายงานการพิจารณาคดีรวมไว้ในสำนวน และจัดให้คู่กรณีลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

การบันทึกคำเบิกความของพยานในการไต่สวน ให้บันทึกการพิจารณาโดยใช้เครื่องหมายบันทึกเสียงและเครื่องบันทึกภาพและเสียง หรือวิธีการอื่นตามที่ศาลกำหนด

ข้อ ๔๓ กรณีที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายร้องขอให้มีการแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดี ก็ให้กระทำได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

การแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีของคู่กรณีต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่ศาลเห็นสมควรให้กระทำได้ด้วยวาจา

การแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีด้วยวาจา ให้ผู้ร้องเป็นผู้แถลงก่อนและให้ผู้ถูกร้องแถลงในลำดับถัดไป

การแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีด้วยวาจาของแต่ละฝ่าย ศาลจะซักถามข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากผู้แถลงในระหว่างการแถลง หรือภายหลังการแถลงก็ได้

การแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีด้วยวาจาตามวรรคสามและวรรคสี่ ให้นำความในข้อ ๔๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๔๔ ในการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย คู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้อง จะให้ข้อเท็จจริงหรือความเห็นแล้วแต่กรณีเป็นหนังสือก็ได้ โดยต้องได้รับอนุญาตจากศาล

ข้อ ๔๕ ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใด มาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

ศาลมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

หน้า ๒๗

เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๙๖ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๐

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามข้อกำหนดนี้ให้ตุลาการเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา

ข้อ ๔๖ ศาลอาจสั่งงดการสืบพยานหลักฐานใด ๆ ที่เห็นว่าไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่พิจารณา วินิจฉัย หรือไม่มีความจำเป็นแก่การพิจารณาวินิจฉัย หรือจะทำให้คดีล่าช้าโดยไม่สมควร

ข้อ ๔๗ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร หรือโดยคู่กรณีร้องขอ ศาลอาจสั่งให้มีกรมานำสืบพยานหลักฐาน ตรวจสอบบันทึก เอกสาร วัตถุ หรือสถานที่ ไม่ว่าจะทำในเวลาใด ภายในหรือภายนอกที่ทำการศาลก็ได้

ข้อ ๔๘ ศาลมีอำนาจในอันที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาและวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานใด ๆ ที่ได้มา หรือมีอยู่ หรือที่คู่กรณีนำมาสืบนั้น เกี่ยวกับประเด็นและเป็นอันเพียงพอให้ฟังเป็นยุติได้หรือไม่

ข้อ ๔๙ การพิจารณาคดีของศาลให้กระทำด้วยความรวดเร็ว เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัย เหตุจำเป็นอันอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ หรือเหตุอื่นตามที่ศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะสั่งเลื่อนการพิจารณาคดีออกไปก็ได้

ข้อ ๕๐ การพิจารณาวินิจฉัยของศาลให้วินิจฉัยทุกประเด็นที่ศาลกำหนด โดยตุลาการที่เป็นองค์คณะทุกคนจะออกเสียงในประเด็นใดประเด็นหนึ่งตามที่ศาลกำหนด ก็ได้

ข้อ ๕๑ ให้ศาลเป็นผู้บันทึกรายงานการพิจารณาคดี

ข้อ ๕๒ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ลงลายมือชื่อในคำสั่ง ประกาศ หรือหนังสืออื่นใดของศาล

หมวด ๕

การทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง

ข้อ ๕๓ คำวินิจฉัยของศาลอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง

คำวินิจฉัยของศาลต้องลงลายมือชื่อของตุลาการที่วินิจฉัย ถ้าตุลาการคนใดมีเหตุจำเป็นไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ ให้องค์คณะนั้นมอบหมายให้ตุลาการคนใดคนหนึ่งที่เป็นองค์คณะจัดแจ้งเหตุดังกล่าวแล้วแก่ตุลาการร่วมกับคำวินิจฉัย

ข้อ ๕๔ ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยในส่วนของตนเป็นหนังสือ พร้อมแนบด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ เมื่อการลงมติเสร็จสิ้น ให้ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะจัดทำวินิจฉัยของศาล

การทำคำวินิจฉัยของศาลตามวรรคหนึ่ง องค์คณะอาจมอบหมายให้ตุลาการคนใดคนหนึ่งเป็นผู้จัดทำคำวินิจฉัยตามมติของศาลก็ได้

คำวินิจฉัยของศาลและความเห็นในการวินิจฉัยของตุลาการที่เป็นองค์คณะทุกคน ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ข้อ ๕๕ คำวินิจฉัยของศาลให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลอื่น และองค์กรอื่นของรัฐ

คำวินิจฉัยของศาลให้มีผลในวันอ่าน

ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคำร้องที่มีคู่กรณี ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย แล้วแต่กรณีทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มา ให้ศาลบันทึกไว้และให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นได้อ่าน โดยชอบแล้ว

ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคำร้องที่ไม่มีคู่กรณี ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยของศาลแก่ผู้ร้องและให้ถือว่าวันที่ศาลลงมติซึ่งเป็นวันที่ปรากฏในคำวินิจฉัยเป็นวันอ่าน

ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคำร้องตามข้อ ๑๗ (๑๑) ว่า ไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ หรือข้อ ๑๗ (๑๑) (๑๔) (๑๕) หรือ (๑๕) ว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจัดทำประกาศผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลส่งไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยเร็ว

การแจ้งให้มาฟังและการอ่านคำวินิจฉัยของศาลตามวรรคสามและการแจ้งความวรรคสี่ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ศาลกำหนด

ข้อ ๕๖ คำสั่งจำหน่ายคำร้องตามข้อ ๒๓ และคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาตามข้อ ๒๗ วรรคสอง ต้องประกอบด้วยความเป็นมาโดยย่อของคำร้อง ความเห็นประกอบและบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างถึง

ให้นำความในข้อ ๕๔ วรรคสอง มาใช้บังคับในการทำคำสั่งโดยอนุโลม เมื่อจัดทำคำสั่งเสร็จแล้ว ให้แจ้งคู่กรณีทราบ พร้อมปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการศาลไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

หน้า ๒๕

เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๕๖ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๐

ข้อ ๕๗ ในกรณีที่ว่าวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลมีข้อผิดพลาดหรือผิดพลาด เมื่อศาลเห็นเอง หรือเมื่อคู่กรณีร้องขอและศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมข้อผิดพลาด หรือผิดพลาดเช่นว่านั้น ให้ถูกต้องก็ได้

การทำคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมตามวรรคหนึ่ง จะต้องไม่เป็นการกลับหรือแก้ผลในคำวินิจฉัยหรือคำสั่งเดิม เมื่อได้ทำคำสั่งเช่นว่านั้นแล้ว ให้แจ้งผู้ร้องหรือคู่กรณีแล้วแต่กรณีได้รับทราบ และให้นำความข้อ ๕๔ วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม

หลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการทำคำสั่งตามข้อนี้ ให้เป็นไปตามที่ศาลกำหนด

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๕๘ บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๑๕ วรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๘ ให้ศาลดำเนินการต่อไป

ข้อกำหนดนี้ไม่ใช้บังคับแก่คดีที่ได้ยื่นคำร้องไว้ก่อนวันที่ข้อกำหนดนี้ใช้บังคับ และให้ใช้ข้อกำหนดคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่าด้วยองค์คณะในการพิจารณาพิพากษา วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๔๘ ที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่ยื่นคำร้องนั้นบังคับต่อไป เว้นแต่ศาลจะเห็นสมควรกำหนดเป็นอย่างอื่น

ประกาศ ณ วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

วิรัช ลิ้มวิชัย

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ (อาคาร A)

เลขที่ ๑๒๐ หมู่ ๓ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง

เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐

โทร. ๐-๒๑๔๑-๗๗๗๗ www.constitutionalcourt.or.th